

Izhaja dvakrat na mesec.

Ljudska knjižnica

Gozdarjev sin.

Založba
Katoliške Bukvarne v Ljubljani.

X. sešitek.

Tiska Katoliška Tiskarna.

Qu. 6- h

Naročnike „Ljudske knjižnice“

opozarjamo da obnovijo naročnino, ker bomo 11. sešitek doposlali samo onim, ki so naročnino plačali; v ta namen prilagamo poštno hranilnično položnico. Vsak sešitek „Ljud. knjižnice“ velja 20 v., s poštnino 22 v. Naročniki, ki dobivajo po pošti, plačajo po navadi za 10 seš. naprej torej 2 K 20 v. Obvezan pa ni nihče, da plača ravno deset sešitkov, prosto mu je plačati poljubno število več ali menj sešitkov. Novi naročniki pa naj blagovoliijo naznaniti, s katerim zvezkom oz'roma s katero povestjo naj pričnemo dopošiljati »Ljudsko knjižnico«. Kdor tega ne bo naznanil, onemu bomo pričeli dopošiljati s sešitkom, s katerim se pričanja takrat izhajajoča povest. Prejšnje povesti pa naj novi naročniki, če jih želijo, posebej naroče in bomo naslove teh povesti v ta namen natisnili na ovitek.

Do sedaj so izšli sledeči zvezki:

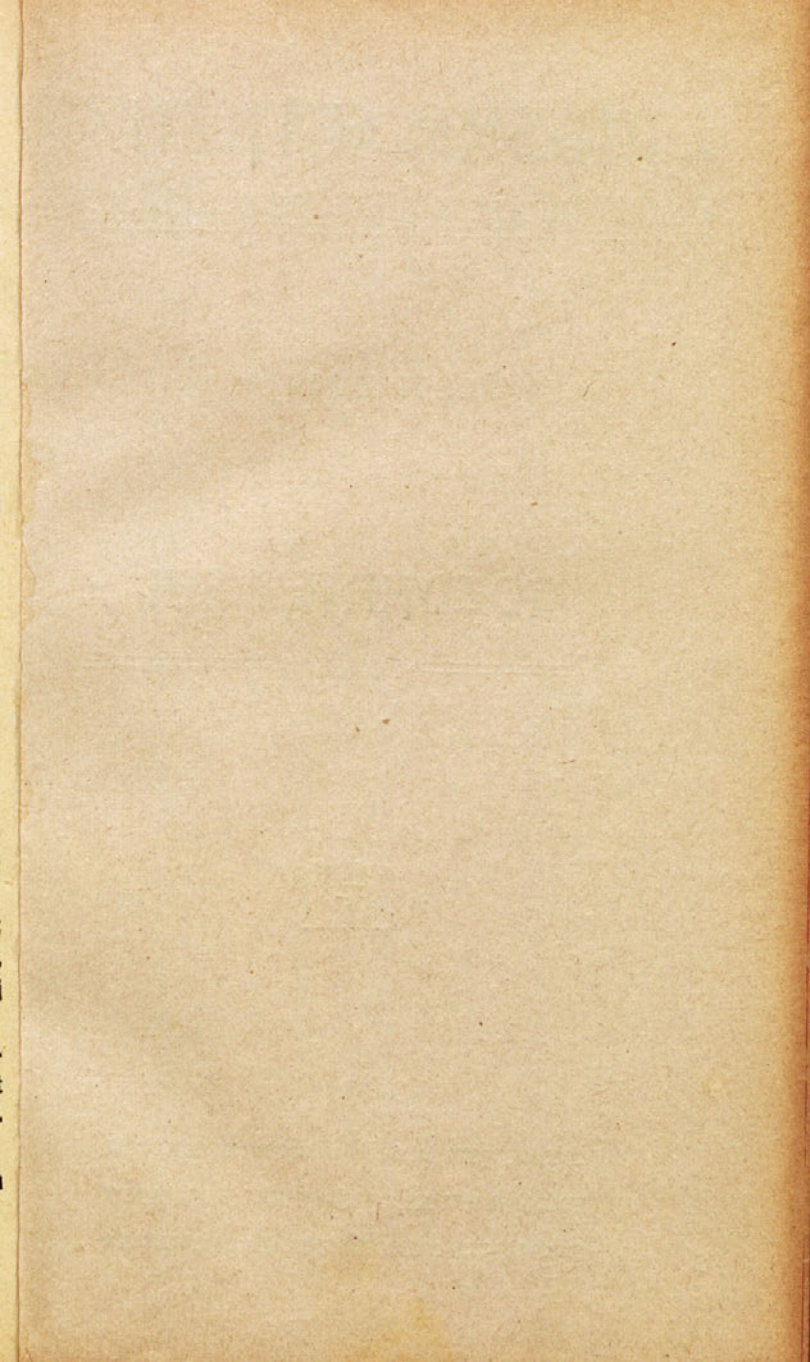
I. zvezek. Znamenje štirih. Londonska povest. Angleški spisal A. Conan Doyle 60 vin., s poštnino 66 vin.

II. zvezek. Darovana. Zgodovinska povest iz dobe slovanskih apostolov. Češki spisal A. Dostal, 60 vin., po pošti 66 vin. Oba zvezka lično skupaj vezana 1 K 80 vin, po pošti 1 K 95 vin.

III. zvezek. Jernač Zmagovač. Povest. Poljski spisal H. Sienkiewicz. — Med plazovi. Povest tirolskega gorskega župnika. Nemški spisal A. Achleitner, 60 vin., po pošti 66 vin.

VI. zvezek. Gozdarjev sin. Povest. Spisal Fran Finžgar, župnik, 20 vin., po pošti 22 vin.

LJUDSKA KNJIŽNICA

ŠESTI ZVEZEK

.. GOZDARJEV SIN ..

— POVEST —

1907

ZALOŽILA KATOLIŠKA BUKVARNA V LJUBLJANI

TISK KATOLIŠKE TISKARNE

∴ GOZDARJEV SIN ∴

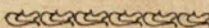
POVEST

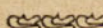
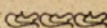
∴ ∴ SPISAL FR. S. FINŽGAR ∴ ∴

Prvenec izpod Finžgarjevega peresa — ki ga je spisal
kot osmošolec. Natisnjen v „Slovenčevem“ listku I. 1893.

 1907

ZALOŽILA KATOLIŠKA BUKVARNA V LJUBLJANI

 TISK KATOLIŠKE TISKARNE.

VII 6 37807 c

030032633

Jesenske nedelje popoldne 1. 1847 so bili zbrani možakarji Doselčani sredi vasi. Pridno so vlekli dim iz malih čedr ter se živahno pomenkovali. Nekateri so posedli po starem hrastovem deblu, drugi so se pa postavili v krogu ob njem ter od dela trudne roke držali prekrižane na hrbtu.

»Kako je toplo solnce,« je govoril Novin, postaren mož v irhastih hlačah. Visoke golenice je imel potisnjene za pete. Podveze so mu mahale ob njih.

»Saj vendar že precej jeseni pomnim, a tako gorke pa le ne, kakor je letos. Sirovina je že vsa pospravljena, pa sem še videl včeraj lastovico gorile za našim hlevom.«

»Le potrpi,« seže mu Kralj v besedo. »Anti ne veš, da gosposka in zima ne prizanese. Jesenski gorkoti nič ne zaupam. Nenadoma se prekrene, — in bo mraza preveč. Še za ozimino se bojim. Kar naenkrat bo potegnil sever, pa bo padel sneg na talo zemljo in škodoval ozimini. Glej, letos smo, hvala Bogu, imeli tako letino, kakor malokdaj. Kdo vé, kaj bo drugo leto?«

»Kaj bo drugo leto?« prične hitro Surga, suh možiček, nekoliko zganjene postave, ter stopi v sre-

do. »Kdo vé, kaj bo drugo leto? vprašaš. Jaz vem, kaj bo! Vojska, sama živa vojska bo, in ljudje in cesarji se bodo vojskovali, da bode tekla kri, kakor za Belim Gradom; tako so mi peli rajnica mati. Bog jim daj večni mir!«

»A, beži, beži! Kaj boš kvasil!« jezil se je Kralj nejevoljen, da mu je prevzel besedo; »meniš, če nam berič raz kamen pred cerkvijo s tistih preklicanih papirjev bere, da nam hoče gosposka zopet sinove pobrati, da mora biti potem vojska. Saj to je vsako leto!«

»O, ti šleva neuka,« razhudi se Surga ter poravna kolikor mogoče upognjeni hrbet in glasno nadaljuje: »Pa ti boš meni pravil, kdaj bo vojska, kdaj pa ne? Pa ti, ki ne veš in ne znaš na bukve brati, ter ne razumeš cesarskih popirjev — ti — pa meni, ki sem hodil v šolo ter se naučil jezika, da bi kmalu gospoda pred altarjem razumel, — drva zavrhar-ska ti!«

Surga bi bil še dalje rohnel in ga ošteval, da ga ni ustavil Brence ter ga pohvalno potolažil: »E, no, saj vemo, da si zelo učen — za vse nas; pusti Kralja v miru. Povej nam rajši o vojski, ali bo, ali je ne bo.«

»Kdo pravi, da je ne bo? Sama živa vojska in krvava bo, — vam pravim. Cesar pa Lah se bosta udarila. Sam sem izvedel in videl na svoje oči zapisano s črnim na belo v kanceliji pri gosposki. Ali vam ni danes berič Lukež bral in zabičil, da se ne sme nobeden tako skriti, da bi ga ne dobila gosposka?«

Sosedje so se glasno nasmejali Surgovi opombi. A precej so se jim izresnili obrazi.

Vojska je le vojska. Marsikdo se je bal za sina, katerega bi nerad pustil, da bi ga tebi nič meni nič zaklal hudokrvni Lahon.

»Kaj nisem pravice govoril ka-li, da se mi smejete? Le čakajte, predno preteče leto, boste pa jokali po rajnih, ki jih potolče Lah tam za morjem. Pa kaj, menite, da bo tega dovolj? K nam, vidite, v našo vas bo prišla vojska. Vse polje bodo pohodili in kruh nam bodo kradli. Tedaj boste videli, kaj se pravi: Bog pomagaj! No, oče Knafelj, pa recite, če ni res! Kako je bilo takrat, ko so prišli Francozi k nam? Vi dobro pomnite! Mi smo bili tedaj še otroci.«

»Bog nas varuj te šibe,« pričel je pripovedovati mož, ki je sedel na hladu, ter naslanjal roki na palico, ki jo je postavil med kolena. »O, to nam bo huda péla, če nas Bog potiplje od te strani. Jemnesta, kako je bilo za Francoza hudo, pa so bili še dovolj poštteni.«

Stari Knafelj se je nato oprl trdneje na kljukasto palico in nadaljeval.

»Meso smo jim morali dajati in pogačo, sami pa smo črnega kruha stradali. Nobena reč ni bila varna, vse je šlo z njimi. Vidite, tam-le na onegavem vrtu so kurili in postavili šotore. Ves plot so požgali. — In kaj ga ne bi? Vsak je odnesel eno desko, pa ni bilo znati, kje je stal prej plot. To vam jih je bilo kot listja in trave.«

Počasi so pristopili še drugi možje, ki so še dobro pomnili Francoza, ter so glasno pritrjevali Knafeljevi pripovedi ali pa pomenljivo kimali z glavami. Tudi gruča fantov se je zbrala krog njih. Vsakemu je utripalo srce, češ, kaj če bo treba zadeti puško in iti na vojsko. Modrovali so, da bi brez njih lahko

opravili. Jezili so se torej nad gosposko, posebno pa še nad biričem, ker jim nosi taka naročila ter jim prizadeva skrbi in bridkosti.

»Ta strela biriška se priklati med nas ter nam ne da pokoja,« jezil se je Gozdarjev Janez. »Da bi sam pes pobral biriče in gosposko, ki misli, da smo mi njeni psi, ter nas pošilja Bog vé kam, da nas pobijajo, kakor jaz zajce. Rajši vidim, da grem v najbolj skrit brlog, kakor medved po zimi, kot da bi se dal ujeti in vtakniti v vojaško suknjo.«

»Tiho, tiho,« šepetnil je skrbljivo Novin. »Nikar ne zabavljaj na gosposko; glej, tam gre Lukež. Saj pravim, če o volku govoriš, pa volk pride.«

Vsi se nato obrnejo proti koritu. Drogen možicelj z znano kapo cesarskega služabnika nižje vrste se je primotal okoli vogla Brencetove hiše. Pod pazduho je stiskal nekaj popirjev. Z drobno palico se je trkal ob nove »biriške« hlače.

Ta čas namreč ni nosil po Gorenjskem drug dolgih hlač, kakor biriči in cunjarji. Zato so pravili dolгим hlačam sploh »biriške«.

Gledal je v tla, kakor da ne bi videl zbranih vaščanov. Ko se že precej približa, pogleda potuhnjeno izpod košatih obrvij ter dobrovoljno pozdravi Doselčane.

»Ej, dobro popoldne, možje! Pa bo malo mrzlo, ker tako na večer goloroki stojite na vasi. No, za fante je pa še le prav, da se utrdijo za vojsko, da pokažejo kaj so Gorenjci. Kaj ne, Janez, he, he!«

»Ne zini mi več o vojski in ne draži nas po nepotrebnem! Sem že dosti utrjen za vojsko in zato tudi, da bi utegnil pozabiti, da nosiš cesarskega tiča

na kapi. Najbolje je, da se hitro izgubiš iz naše vasi. Po noči smo fantje gospodarji!»

»O Bog in sveta Pomagalka, nikar me ne preklinjaj in ne tepi, saj sem le tako rekel v šali . . . kar je res, je pa res!«

»Molči in poberi se izmed poštenih ljudij. Sicer me res naprosiš, da kupim nocoj zastonj od tebe ušesa in teh par las, kar jih imaš na glavi.«

Možje so pogovarjali Janeza. A vendar le bolj na videz. Vsak bi mu bil rad privoščil, da bi mu bil potipal Janez nekoliko na žilo. Poznali so ga — kot Lahov koš in bili so mu gorki. Zakaj dosti fantov-skrivačev je že izdal.

Lukež je porabil priložnost ter jo urno pobrisal, da je unesel zdravo kožo.

Solnce je zatonilo za mogočnim triglavskim skladom. Zazvonilo je zdrava Marija. Možje so se porazkropili vsak na svoj dom. Fantje in ž njimi tudi Surga so jo zavili po ulicah v Kokrčanovo gostilno. Janeza so imeli v sredi. Visok, širokopleč in nasajen mladenič pri dvajsetih letih vam je bil Gozdarjev Janez.

Pri Kokrčanu ni bilo pivcev, ko so vstopili fantje. Le tam za vratni je sedel Adam, vsem znani piskrovez, ter vrtil med prsti steklenico žganice.

Gostilničar Urh, sedemdesetletni starec z dolgo, sivo brado, je sedel pri peči ter na debelo vlekel dim iz velike pipe. Njegova zakonska polovica, debela Lija, je pa dremala na drugi strani.

»Hoj, Lija, ali bote s kokoši vred morali na gredi, če že sedaj dremljete,« je rekel Gozdarjev Janez ter z roko precej nemilo potresel kimajočo krčmarico. »Hoj, bokal vina na mizo, da si duše privežemo, predno gremo na vojsko.«

Lija nabere obraz v kaj neprijetne gube. Videti je bilo, da ni vesela, ker jo tako izgrda budi.

A molčala je. Pomela si je zaspane oči ter odšla iskat vina.

V tem so pa fantje posedli krog debele javorove mize. Le Janez je še stopil tja k Adamu ter mu ponagajal.

»O, presneti Adam, tebi se pa godi, kakor prvim starišem v raju. Da, še boljše, ker nimaš Eve, da bi te zapeljala.«

»Bog me, da ti praviš, da se mi dobro godi. Poglej me no! Strgan, lačen, suh in poleg tega pa še star, pa se mi bo dobro godilo. Zaslužim komaj toliko, da kupim mrvico žganice, da ž njo branim duši na oni svet.«

Adam je še dalje hotel praviti o svojih križih in težavah. Toda Janez se je obrnil stran ter prisedel k tovarišem. Lija je postavila bokal na mizo in Janez si je natočil, potem pa pomaknil kozarec naprej. Hitro je krožil bokal okoli mize in kmalu so se glasno razvneli. Le Janez ni pil skoro nič. Toliko, da ga je pokušal. Poleg njega je sedel Surga. Vedno je tiščal vanj ter mu z ognjevitno besedo pravil in prerokoval menda nekaj važnega. Zakaj Janez ga je zvesto poslušal. Surga je pa pil za dva. Dobro je vedel, da je Janez plačnik, zato se je hotel okoristiti z zastonjsko pijačo.

Zato ni čuda, da je Surga pozabil na skrivnosti pogovora. Čedalje glasneje je govoril v Janeza, da je nazadnje prevpil pogovore ostalih pivcev, ki so potihnili in začeli poslušati Surgo.

»No, ali me boš poslušal ali ne?« je vprašal Surga Janeza.

Ta je bil naslonjen na mizo, s komolcem je podpiral glavo ter zamišljeno zrl v črn, lesen strop. Odgovoril mu je kratko:

»Bom.«

»Kaj boš ubogal tega šušmarja?« vpraša začudeno Dolenčev Peter Janeza. »Ali ti je zopet kvasil o vojski in natvezal svoje modernije ter ti nasul ušesa, da ti lahko glavo zmeša.«

»Kaj, ti boš meni rekel šušmar, pa ti, da jaz ljudem glave mešam, zgaga, potepena ti, ki ne veš...«

Cel kup zabavljanja in zmerjanja bi se bil še vsul na Petra, da ga ni Janez ustavil ter mu rekel:

»Povej jim rajši, kaj sva se zmenila, da ne bodo mislili, da sva uganjala prazne marnje!«

»Kaj jim bom pravil tepcem nerodnim, ker nima nobeden nič srca. Le škoda, da nosijo hlače, pa se bodo pustili povezati biričem, da jih poženo na Laško, kjer jih vse postrele. A tebe, Janez, ne bodo, če me boš ubogal ter šel v Štajerje, kakor sem ti rekel.«

»Kaj, na Štajersko se pojdeš skrivat, ali res?« vprašalo jih je več zajedno.

»Na Štajersko pojde, da boste vedeli, prav na Štajersko, jaz pojdem pa ž njim. Seveda, ker ima pamet in srčnosti dovolj. Janez bo gori denarje delal, dobro jedel in pil, vas bodo pa Lahoni pobijali. Pa naj vas le, saj ste za nič, če se jim ne morete ustaviti, za nič, da veste, pod milim Bogom, vsi ste strahopetci!«

»Kaj nas boš zmerjal, hlače biriške ti,« ga je zavrnil Dolenčev Peter. »Za toliko je vsak kot tri Surge. Saj te ni družega, kot namazan, dolg jezik do peta, žaba ti ropotava! Pa če gredo vsi, tako jaz vem, da ne.«

»O, kaj pa! Stari plača zate, kar bodo hoteli, če prav nisi vreden pet funtov kamenja. Pa le čakaj! Če jim ne pojdeš nasproti, pridejo te pa Lahoni na dom obiskat. Tedaj ti bo druga pela. Midva se bova pa smejala z Janezom, kaj ne, in pila tako-le vince...«

Surgo je zvrnil polni kozarec vase.

»Pa divje koze in jelene bodeva streljala gori! Kaj meniš, tam se da nekaj zaslužiti. Ha, ha, te-le brleze bo pa Lah pestil...o tra-lom...«

Pošteno ni mogel več govoriti. Jezik se mu je zapletal. Vstal je od mize, kolovratil tja proti peči in hripavo pel: »Pobič sem star šele osemnajst let...«

Potem je pa sedel poleg Kokrčana, ki je poznal njegove slabosti ter mu naredil prostor, da se je zleknil po klopi. Kmalu je trdo zaspal.

Tudi fantje so zvrgli skupaj, plačali in odrinili.

Janez se je, prišedši domov, zaril v slamo, kjer je navadno spal, kadar je pozno prišel domov. Dolgo ni mogel zatisniti oči. Premišljeval je svoj sklep. Zdelo se mu je, da sta jo izvrstno pogodila s Surgo. Samo, kaj doma poreko, to ga je malo skrbelo. »E, bo že kako. Saj nisem več otrok,« je dejal sam pri sebi in se obrnil v slami. Kmalu je bilo čuti močno hreščanje raz slamo — Janez je trdo spal.

II.

Gozdarjeva hiša je stala toliko v bregu nad Doseljem, da se je iz nje videlo prijazno čez ostale hiše tja v skalnati Klek in strmi Babji zob. Posebno velika ni bila, toda lepo čedna in snažna. Za njo se je razprostiral precej prostoren vrt s sadnim drev-

jem in pridno obdelanimi gredicami, po katerih je imela posajeno pridna Gozdarka razno zelenjavo in sočivje za domačo potrebo.

Polja pri gozdarjevi hiši nekdanj sploh ni bilo. Ko je pa stari Primož, ded Janezov, izgubil gozdarsko in lovsko službo, nakupil si je s prihranjenim denarjem toliko zemlje, da je zadostovalo domačim potrebam in ni bilo treba živeža kupovati.

Dedje in pradedje Janezovi so bili torej resnično gozdni nadzorniki in zajedno lovci. Gotovo je, da je hiša dobila ime po prvem posetniku, ki se je tamkaj naselil.

Gozdarjevi niso imeli več starega opravila, da bi nadzorovali graščinske gozde. Toda ena lastnost je ostala pri potomcih. Strastni lovci so bili vsi. Ker niso imeli lovskih pravic, hodili so kot divji lovci v gore. Tak je bil Klemen, oče Janezov, tak je bil Janez sam. Kdor in kadar je utegnil, vzel je puško ter stopil gor v Srednji vrh, da prekadi skokonogo divjo kozo ali pa podere plaho srno. To jima je bil stranski prisluzek, da sta si česa privoščila ob nedeljah.

Tisto jutro, ko se je odločil prejšnji večer Janez, da pojde na Štajersko, je vstala mati — za Mino so jo klicali — kakor navadno prva ter šla opravljat živino. Ko je na skednju napolnila koš z mrvo, da položi kravi, postala je za trenotje ter pazno poslušala. Čula je močno sopenje Janezovo iz slame.

»O, ti nesrečen človek, ta-le naš Janez,« je vzdihnila tiho, »da se mora potikati po žužljah in poslušati pijance vse noči. Pa zmerom huje je. O Bog, kaj bo še ž njim, če bo tak!«

Mati si je otrla s predpasnikom solzo, grenko solzo ljubezni in pa žalosti, potem pa zadela koš ter tiho odšla.

V tem je bil Klemen že tudi na nogah. Poojstril je nekaj kolov ter šel na vrt, kjer je privezoval ob nje mlada drevesca, da jih ne polomi sneg.

Ko sta bila oba roditelja že pri delu in je mati tudi zakurila za kosilo, je spal Janez vedno še v slami, kakor bi bil mrtev. Kar ganil se ni.

Kmalu je bilo kosilo kuhano. A predno je mati vzela zabeljo raz ogenj, skočila je še tja na skedenj ter klicala bolj na lahko, da ni čul oče:

»Janez, hoj, Janez, vstani, kosilo je že kuhano, in solnce gleda sem čez svetega Petra hrib!«

Mati je postala in čakala, da bi se prepričala, ali je čul ali ne. Toda Janez je bil le tiho. Stopi torej po lestvi na slamo ter ga potrese in z nova kliče. Janez nekaj zagodrnja, da se ni vedelo, ali je vsekano ali vbodeno, ter se preobrne na drugo stran. Mati si misli: »Bo pa vendar zlezel kvišku, ko se malo potegne« ter odide nazaj v kuhinjo.

Postavila je skledo dobro politih žgancev na mizo, razdelila žlice, potem pa šla klicati Klemena. Na voglu hiše se ustavi:

»Klemen, kosit pojdi! Pusti privezovanje, boš pa potlej, kar ti ostane. Kosilo je že na mizi!«

Klemen pobere naročje starih, zlomljenih kolov ter jih nese proti drvarnici. Tam jih nekam ježno vrže za paž ter gre v hišo.

Toda Janeza ni bilo za mizo. Nejevoljno obesi oče pokrivalo na klin, prekriža se in po opravljeni molitvi prične jesti, ne da bi čakal. Strašno grdo se je držal. Videti je bilo, da je slabe volje.

Skrbna mati je zopet hitela klicat Janeza. S prošnjami in rahlim svarjenjem ga je vendarle spravila iz slame. Počasi je zlezel raz kup ter nerodno

otepal po sebi slamnate bilke, ki so se prijele obleke. Mati je šla pred njim v sobo.

»No, kje imaš pa onega barona?« je zarohnel neprijeten Klemenov glas.

»Vse noči bi hodil okrog in popival, stari naj pa vleče in dela, da ga bo prej konec. Ta bi bila lepa.«

»Vidiš, Klemen, zdaj se kregaš, ko je prepozno, pa nad menoj, ki sem nedolžna. Kolikokrat sem ti rekla: Nikar mu ne dovoli vsega, ne pusti mu tako mlademu v gostilne, kjer se ne nauči nič dobrega, pa me nisi ubogal. Zmerom sem bila le sitna in nič nisem vedela. Vedno si svojo gonil: Med ljudi mora, da se kaj nauči. Zdaj je naučen še preveč, da imava križ.«

»Kaj pa, stari naj bo vsega vzrok. Drugi ste tako vsi nedolžni. No, tako ne sme biti več. Jaz bi rad vedel, kdo je gospodar.«

V tem so se odprla vrata in Janez je vstopil. Sedel je leno na stol ter se nerodno pripravljajl k jedi. Bil je še silno zaspan. Oče je molčal. Mati ga je svarila:

»Sleci vendar nedeljski suknjič, da ne boš drsal po mizi ž njim ter ga obdrnil, ko je komaj krojaču iz rok.«

Janez je ubogal mater ter obesil pražnjo obleko na žebelj.

Potem je pričel jesti. Mati ga je pa svarila z nekako resnostjo, a vendar se je dobro poznalo, da prihajajo besede iz ust skrbeče in ljubeče matere, ki bi bila sina rada imela le dobrega — in to dosegla le z dobroto in mehkobo. Janez je ni mogel

poslušati. Nekam jezno je vrgel žlico ob mizo, da se je nerodno postavila narobe, ter ji je jezikal:

»Ne bodite no sitni. Menda bo že vendarle enkrat konec vaših naukov. Mene ušesa bolé vednih starih opominov. Če sem vam tako na poti, se bom pa spravil strani. Dober teden še potrpite.«

»Boš, se boš,« prestrigel mu je oče besedo, »ti nepridiprav ti, potepeni! Nisi še ničesar skusil na svetu! Naj te le vzamejo v vojake, kakor si menda včeraj slišal pred cerkvijo. Za takega pohajkovalca jaz ne bom moledoval in hodil po pisarnah, da bi si nakopal še nov križ na glavo. Le pojdi, kamor te hočejo, da izveš, kako se tuji kruh jé, lenoba ti, ponočnjaška! Sram te bodi! To je grdo, tak fant pa ponočnjak in pijanec!«

Materi je srce jelo nemirnejše biti, ko je čula o vojaščini in o vojski. Dasi je bil Janez, zlasti zadnji čas, dokaj neroden in neubogljiv, bil je vendarle sin, njena kri. In ljubila ga je, kakor more le mati ljubiti edinega sina.

»Ne bodo ga! Janez vam ne bo nosil puške,« zarežal je sin na očeta. »Rajše vidim, da je vse drobno, kakor da bi me ulovili tisti zelenci biriški ter me vtaknili v vojaško suknjo. Zmerom bom hvaležen, da sem hodil po gostilnah. Sinoči sem si jo izmislil — in tako bom tudi storil.«

»Kaj si boš izmišljeval, revež! Priden bi bil, pa ubogal, bi ti pa ne bilo treba ničesar ugibati. Saj toliko imamo še, da bi te lahko prepisali na posestvo, pa bi bil mir. Ker si tako začel, tudi dobro, kakor si postelješ, tako boš spal. Če ti izročim gospodarstvo, me poženeš prvi dan po svetu z malho, kakor pritepenca!«

Oče je malo odjenjaval. Vedel je, da se s trmoglavim Janezom ne da mnogo opraviiti z grda.

»Le imejte sami to beračijo,« se je hudoval Janez. »Kedaj sem vas pa prosil zanjo? Sedaj je še nočem ne. Da mi ne boste oponašali, da nisem nikjer bil, pojdem od hiše, kar prej mogoče. Veste, na Štajersko grem drvarit, pa je. Tam me ne bodo izvohali biriči, če so od samega vraga, in denarja si bom prislužil, da bo kaj!«

»Kaj boš hodil okoli,« je rekla mati, ki se je bala za sina. »Doma bodi in ubogaj, bo pa vse prav.«

»Kaj bi mu branila? Naj le gre, kamor hoče! Doma nama tako ne koristi nič. Mogoče, da ga sreča kje pamet, če pa ne, bolje je, da takega sina ni doma, da nama ne dela sivih las in pa sramote na stara leta. Le vleci se, kamor hočeš, da spoznaš, kako je denar v trdih pesteh, in da ga ne boš po nepotrebnem zapravljaj in zabijal.«

»S kom pa pojdeš, če si res tako svojeglaven?« vpraša mati.

»S kom neki? Surga me popelje v Štajerje, ki mi je tudi to nasvetoval. On ve za dobro delo in pa jezik razume.«

»S Surgo! O Bog ti meni pomagaj!« zažalosti se mati. »S tem človekom ne pojdeš na pravo pot. Ta te bo zapeljal, da se boš pogubil na duši in na telesu. Oh, ne bodi neumen in ubogaj me, pa ne hodi od doma!«

»Taki ste! Pred me gonite, sedaj mi pa branite. Jaz sem se že vsega naveličal. Jaz grem pa s Surgo, da veste.«

Vstal je jezno od mize ter ni čakal skupne molitve. Šel se je preoblačiti v podstrešno sobo.

»O, da morava imeti takega sina,« toži Mina svojemu možu. »Bog naju tepe ž njim. Saj pravim, vsak ima svoje križe, moji so pa le najtežji.«

»A, beži, beži, kaj boš tožila in vzdihovala. Mi-dva sva storila svojo dolžnost; če naju ne uboga, kdo more kaj. Velik je dovolj, da bi bil lahko pa-meten. Če noče, naj pa sam trpi. Saj sem rekel: Ka-kor si bo postlal, tako bo ležal.«

Naša zakonska dvojica je vstala od mize. Oče je šel na vrt privezovat drevesca, mati je posprav-ljala po kuhinji.

Janez je prišel po stopnjicah iz svoje sobe pre-oblečen. Čez rame mu je visela torba. Šel je v sobo ter si odrezal kos kruha. Potem je snel puško s trama ter jo vtaknil v vrečo, da je bilo bolj na skrivnem. V veži je vzel dereze in težko okovano palico.

»Kam greš zopet?« ga vpraša mati. »Niti en dan ne moreš biti doma.«

»Kam neki bi šel? Mislite, da bom beračil po poti na Štajersko. Moram vendar ubiti kako zver-jad, da ne pojdem s praznim žepom na pot, kakor de-seto dete od hiše. Vi mi tako ne boste ničesar dali, ker sem se vam tako zameril.«

»O Janez, Janez,« je pričela mati. Pa trdovratni sin je ni poslušal. Hitro je odšel ter zavil proti gori. Nemara je težko gledal solze, ki so porosile mate-rino oko. Srce ni bilo še povsem pokvarjeno. Slaba vest ga je vznemirjala.

III.

Za teden dni sta stopala Janez in Surga precej hitro po strmi stezi, ki pelje čez Zelenico ob Ljubelju na Koroško. Zgodaj je še bilo. Pod nogami jima je

škripal zmrzel sneg, da je dostikrat Surgi izpodletelo, ker ni imel tako nakovanih črevljev, kakor Janez. Poleg tega pa tudi ni bil vajen poti, kakor njegov tovariš, ki je že preteknil vse kote po planinah.

»Prebiti sneg pa planine in še take steze, ki so komaj za divje koze, ne pa za ljudi,« se je jezil Surga, ko se je pobiral s tal.

»Nič hudega, če se malo pripogneš,« pošali se Janez. »Le pojdi po mojih stopinjah, pa bo dobro. Malo še potrpi! Precej sva na vrhu.«

Solnce je uprav vzhajalo izza sosednjih Karavank, ko dospeta vrh Zelenice. Odprt jima je bil pogled na Koroško, po kateri ju popelje pot na Štajersko. Po kratkem oddihu se napotita dalje proti Celovcu.

Štiri dni sta hodila do Ljubnega. Od tod sta krenila ob potoku Lisingu v dolino, kjer je Surga vedel za delo.

Zvečer dospeta do samotne, velike kmetiške hiše, ki je stala prav v kotu vse doline, blizu izvira Lisinga. Povsodi so se razprostirali mogočni gozdi ter obdajali človeka na taki samoti z nekako grozo.

»Sedaj sva pa dobra,« je izpregovoril Surga. »Vendar je enkrat konec pasjega pota! Vidiš, Janez, to je gostilna, kjer se kaj zapleše in zapije. Tu bomo živeli! Zajedno nama gospodar pove, kako je z delom. Dobiva ga gotovo. Tudi starih znancev je tukaj mnogo. Lahko boš govoril slovenski. Saj še celo gospodar razume nekoliko.«

Prideta pred vežne duri, ki so bile že zapahnjene. Surga udari s pestjo po njih. Kmalu se začujejo v veži težki koraki, ključ se obrne in med vrati se pokaže velika postava gospodarjeva, že osivelega

Miheljna, ki je držal v roki lojevo svečo. Mihelj spozna Surgo kot starega znanca ter mu stisne dobrovoljno desnico.

Vstopijo v sobo. Celo omizje bradatih mož je sedelo ob bokalu vina. Zvedavo so gledali nova prišleca, katera je gospodar peljal v stransko sobo. Tam so se hitro pomenili, kaj in kako zastran dela. Mihelj jih je bil vesel, posebno še, ker mu je podjetnik naročil, da naj namesto njega sprejme vse delavce, ker se mudi, da prej ko mogoče po tej strani opravijo ter gredo potem drugam koparit. Obljubil jima je, da prihodnji ponedeljek precej lahko začneta delovati.

V tem jima je že prinesla Rezika, mlado, brdko dekle, večerjo.

»Ker vem, da sta trudna in lačna,« ogovori ju slovenski, »napravila sem takoj večerjo, da gresta prej k počitku.«

»Dobro, dobro,« poprime hitro Janez, vesel, da je dobil deklico, s katero se bo mogel pogovoriti, dokler se ne privadi nemščini.

»Saj sva že res potrebna jedi in počitka. Kaj meniš, s Kranjskega pa tu gori, to ni karsibodi. Preklicano, to sva tolkla in krevsala, da sem že vsega naveličan.«

»No, se bosta pa izpočila. Kranjskim korenjakom nič ne dá taka pot. Trdni so, kakor bi bili iz železa. Sedaj grem pa precej pripraviti postelji, da gresta lahko koj spat.«

Surga je vedno gledal tja v sosednjo sobo. Ko ga Janez začudeno vpraša, je-li to dekle s Kranjskega, ker govori tako lepo slovenski, odgovori mu nejevoljen: »Mati je bila menda Kranjica; pa mari so

meni ženske. Le preklicano me jezi, da ni nobenega znanca. Lahko bi se človek zastonj napil. Seve, Kranjec je priden, da je res preveč. Te-le štajerske mrcine pijejo tukaj, Kranjci pa delajo kot črna živina. Pa naj le! Privoščila si bodeva pa potlej več, ko bo kaj cvenka v žepu.«

Vstala sta ter šla spat. Surga je gostom pri veliki mizi voščil lahko noč, seveda po nemški.

Ni bilo dolgo tega, odkar sta prevzela naša znanca delo. Neke sobote večera je bilo zbranih nekaj drvarjev v zakajeni bajti, oddaljeni tri ure od Mihejeve gostilne. Ogenj je gorel sredi kože na ognjišču, kamor so pristavili večerjo. Drvarji so pa sedeli naokrog ter pušili tobak. Med njimi sta bila tudi Janez in Surga. Surga je bil kaj vesel ter je mnogo govoril in debelo lagal svojim tovarišem, ki so se zadovoljno smejali ter hvalili zvitega Surgo,

Janez jih pa ni razumel. Jezno se je potegnil tja po pogradu. Sam pri sebi je pa dejal: »Če bodo samo ta »hinder hander« gonili, naveličal se bom kmalu vsega. Če ne dobim skoraj tovariša, s katerim bom mogel govoriti in s katerim udariva na lov, pa grem domov. Naj me vtaknejo v vojake. Bolje je, da me ubije Lah, kakor da bi se tu dolgočasil. Samo ta hudirjev Surga bo še čutil prej, ker me je tako zvodil.«

In uprav, ko je tako mrmral predse ter koval hudobne namene, prisede k njemu nekdo izmed družbe. Bil je mož majhne postave, širokopleč, pa hudega pogleda, kakor bi bil živ ogenj gorel pod košatimi obrvmi. Nerazčesana gosta brada mu je krila obraz. Imel je nekaj groznega na sebi. Bil je to Poc Hanza, razvpit tatinski lovec, kateremu je bila gosposka hudo za petami, toda ni ga mogla zasačiti.

»No, kaj pa ti, ali se ne smejaš, ko se vsi drugi reže,« povpraša v slabi slovenščini Janeza. Ta odpre oči ter ga pogleda. Skoro ustrašil se ga je, tako hud obraz je naredil.

»Kaj bom poslušal, ko ne razumem nič, kaj se menijo.«

»No, se bova pa midva kaj pomenila. Mene pa že umeješ, ka-li? A ti je dolgčas, kaj ne? Tu ne boš lazil kakor tam na Kranjskem po noči v vas ter nagajal dečvam.«

»Kaj so meni mar ženske! Meniš, da sem res taka šleva. Pojdi kamor hočeš s tvojimi dečvami, ali kako si že rekel. Ko bi le puško imel in poštenega tovariša, da bi udarila na jelene, pa bi lahko pregnal dolgčas. Vam pa tako družega ni mari, ko sekira, tobak in žganje. Jelenjega mesa nalašč nočete jesti ter se raji zadovoljite z žganci in odlijalcem, ki včasih še osoljen ni dovolj, kaj šele zabeljen. O, da sem vedel, da bo tako...«

»Kaj, ti znaš streljati?« povpraša ga iznenaden Hanza, in čudovitega veselja mu zažare oči. »Če je to res, potem sva midva takoj prijatelja. Tu je moja desnica. Davno sem že iskal človeka, da bi skupaj hodila na lov. Veš, pa so vsi lenuhi, da se jim nič ne ljubi. Če si mož zato, lahko greva ta teden malo pogledat. Puški imam dve, eno ti drage volje posodim.«

Janez se je sklonil na postelji. Videlo se mu je, kako strasten lovec je bil. Lica so mu zažarela in srce mu je bilo hitrejše. Hipno je pozabil vso nevoljo ter žuganje; ognjena strast mu je povžila domotožje in vse druge dobre ter slabe misli in nakanne so utonile v nadi: Zopet bom lovil. Ves vesel seže Hanzi v roko.

«Že velja! Toliko upam zmerom pobiti, da ne boš rekel, da sem strahopetec, ki se mu roke tresejo, če zagleda zver.»

V tem je bila večerja kuhana. Po jedi so polegli po pogradih. Ogenj je pogasnil. Le žrjavica se je svetila z ognjišča. Zunaj se je slišalo žvižganje mrzlega vetra in sova je jezno tulila na bližnji smreki. Drvarji so pospali. Le Janez je še čul. Mislil je na lov. Dregnil je celo tovariša, svojega vodnika Surgo, v rebra, da je nevoljno zarenčal ter se vzbudil. Povedal mu je svojo zvezo s Hanzo.

»Saj sem ti pravil, da bo tako. To ga bova pila! Jaz vama bom pa meso prodajal,« mu je odgovoril zaspano. Obrnil se je in zopet ga je objelo trdno spanje.

Nedeljo pred adventom je bil ples pri Miheljnu. Drvarji so prišli ter jedli okusno meso debele »kравe«, katero je menda Mihelj nekje na deželi kupil. Dva škripača sta sedela za mizo ter nategovala svoje mehove. Drvarji so pa plesali ter bili s težkimi črevlji ob tla, toliko, da niso pretolkli desk. Tudi Janez se je zavrtel z Reziko ter vrgel toliko godcema, da so rekli Štajerci:

»Lej ga, Kranjca, ta se je pa odrezal.«

Ko je Janez zaplesal prvič z Reziko, zaplesal je še drugič in tretjič — celi večer. Nihče več je ni dobil. Zagorelo in zažarelo je v njem. Tudi Reziki je planila kri v lice in kmalu so se dregali drvarji s komolci in si namigavali: »Ali ju vidiš? Kak par!« Med njimi je bil domačin, Hiršev Pavle, ki je že davno hrepenel po Reziki. Poprosil jo je dvakrat za ples, a vselej mu je odgovorila, da ne utegne in odšla streč gostom.

»Ne utegne — z mano ne utegne — s Kranjcem pa! Kleti Janez, znesem se še nad teboj! Zapomni, kdaj si premočil Reziko!«

Odšel je, stiskal pesti in se rotil, da se maščuje.

Precej dolgo v noč so rajali, potem pa odšli — malo po strani seveda — v svoje gozde in očrnele bajte nazaj. Nekateri, ki so božjega daru le preveč zavžili, so pocepali po klopeh ter čakali prihodnjega dne. Med njimi je bil tudi Surga. Privlačnost zemlje ga je menda spravila pod mizo, kjer je zaspal. Janez, hoteč oditi, ga je klical in budil. Toda Surga je le vlekel dreto in se ni menil za sodrugov klic. Zato ga je pa Janez dvignil — videč, da ne opravi ničesar — ter ga položil na klop pri peči, mrmrajoč predse: »Presneti človek, da je le presit, pa je srečen.«

Sam se ni hotel vračati. Sklenil je pri Miheljnu prenočiti ter počakati Surge, da se prespi.

Rezika mu je prinesla še en polič vina.

»No, kaj ne, kako 'kravo' sem pripravil, »ogovori jo Janez. »Ali ni bilo okusno meso, kaj?«

»Dobro je menda, ker so je vsi tako radi jedli.«

»No, kaj ga ti nisi?«

»Ne! Ukradena reč je ukradena. Še nikoli se nisem dotaknila plena divjih lovcev.«

»Ne bodi no neumna; kaj ni zverina ravno tako moja kakor bogatincev? Bog jo je za vse ustvaril in posebno še za reveže. Gospoda ima tako vsega preveč.«

Ni tako, ne, Janez! Lov je kupljen — kdor strelja brez pravice, krade tujo lastnino. Zato te prosim, če hočeš sam sebi prav, poslušaj me in pusti Poc Hanzo. Ta te bo zapeljal, da boš vse življenje nesrečen. Koliko je bilo že postreljenih in pobitih zaradi lova, ker jih je zapeljal Poc Hanza.«

»Beži, beži, ženska strahopetnost! Ko bi bili vsi moški taki, kakor ste ve, potem nas gosposka s svojimi biriči ogloda do kosti. Kaj meniš, človek se ne sme kar tako dati v kozji rog goniti. He, dosti jelenov bodeva še pobila s Hanzo, in vsi borštarnarji me ne zalezejo. Saj sem samo zato gori prišel, ker sem slišal, da je tu dosti divjačine. No, na Kranjskem bi jo kmalu potrebili. Ali tukaj se pa nihče ne upa, ker so vsi Štajerci za nič, razen Poc Hanze. Zvedeli boste, kaj zna kranjski Janez! Zdaj po pojdi in prinesi nasušilno rjuho. Grem na seno spat. Surga je pijan kot dež. S tako veho ni nikamor, da bi se hodilo v gozd.«

»Saj v veži visi ena, pa jo vzemi. — Janez, še enkrat te prosim, ubogaj me, ne pečaj se s Poc Hanzo in z lovom! Nesrečen boš in tedaj se še z žalostjo spomniš mojih besedi — in — —«

»E, brr — prazen strah,« je hitel Janez. Budila se mu je svarilna vest in hkrati je občutil, da imajo dekletove besede posebno moč do njega. In bil je v srcu vroč boj, v katerem je pa zmagala strast, da je celo žaljivo odgovoril skrbni svarilki.

»Lej, lej, kako si zgovorna, modrijanka! Kakor s prižnice, toliko naukov! To je vendar čudno, da bi me vsak rad učil in svaril, posebno pa ženske. Mislil sem, da so samo naša mati tako sitni, ker so že stari; pa ste mlade prav take!«

Rezika ga ni poslušala. Žalostno se je obrnila in šla v kuhinjo. Žalostna je obstala pred ognjiščem. Ogorke je pomaknila na pojemajoči ogenj in se zagledala kakor z velikim koprnjenjem skozi okno v jasno nebo. Polglasno je vzdihnila:

»Ima ga že v mreži, hudobni Hanza! Ne bo nehal, da ga izvodi popolnoma od dela; zve se pa vse,

in revež bo preganjan, da ne bo smel med ljudi. Škoda zanj!»

Rezika je poznala dobro usodo divjih lovcev. In ko je pomislila, da doleti taista tudi Janeza, prevzela je nepoznana skrb in bridkost njeno dušo.

Ko je sedel Janez sam v hiši, se je še enkrat razhudil nad Reziko, da je udaril ob mizo: »Klete babe!« Ali hitro mu je bilo žal Rezike. Poklical jo je enkrat, dvakrat, ali ni se vrnila. Rad bi bil stopil do nje v huhinjo in poprosil: »Ne bodi huda, Rezika. Toda prevelika je bila njegova trma. Nočem, je rekel, nalašč nočem! Zato je sklenil, da je ne pogleda več.

Dvignil se je in šel iz pivnice v vežo. Tam je snel težko rjuho s klina, prijel za kljuko vežnih vrat in hotel oditi.

In vendar — ni mogel.

Obrnil se je in stopil pred kuhinjska vrata.

»Lahko noč, Rezika!«

»Bog daj, Janez!«

»Ne bodi huda!«

»Nisem huda, žalostna pa sem!«

»I zakaj?«

»Zato; saj veš!«

»Ne boj se zame! Ne pridejo mi doživega!«

Tedaj je prišel gospodar Mihelj s svečo iz nadstropja — in je zapahnil duri za Janezom.

IV.

Pri gozdarjevih je bilo vse tiho, kar je Janez odšel. Čeravno je popred rad zapuščal dom ter se klatil s puško po planinah, se je vendar vrnil kmalu domov. A sedaj ga ni bilo. Mati je pogosto jemala sina v misel in smilil se ji je edinec, da se mora po-

tikati po svetu, ko bi bilo vendar lahko drugače. Vse priglavice, vse ostre besede sinove in njegova trma, vse je bilo pozabljeno. Niti misliti ni mogla na napake svojega otroka. Preveč ga je ljubila.

Poleg teh težav je mučila skrbno materino srce bridka skrb: kaj bo z njegovo dušo? Saj je vedela, da se kot skrivač ne sme prikazati med ljudi, torej ne more nikdar v cerkev. In Bog ve, kakšno družbo ima? Podivjane, surove in brezbožne ljudi, ki ga gotovo popolnoma spridijo.

Zato je pogosto poklekala pred Žalostno Mater božjo in prisrčno prosila: »Varuj ga, brani ga . . .«

Ko je sedela zimske večere pri kolovratu, je govorila tako rada z možem o Janezu. Celo očitati je hotela Klemenu, da bi ga bil lahko doma obdržal in mu ubranil, da ne bi šel na tuje.

Toda Klemen ni bil nič kaj zadovoljen z njenim očitanjem. Dasi ga je samega skrbelo, je skušal vendar ženo potolažiti, češ, saj ni tako, kakor meniš. Saj so drugod tudi poštene ljudje. Za fanta je pa le dobro, da pogleda malo po svetu. Bo vsaj kaj izkusil in se izpametoval.

Po takem pogovoru sta navadno oba obmolknila. Kolovrat je brnel, stari gozdar je premišljal. Čedalje bolj so se mu budili očitki v lastni duši, da ni brez krivde glede sina. Edinec je bil, seveda zato razvajenec. Sam ga je prvi vzel seboj na tatinski lov in s tem užgal iskro, ki fanta lahko uniči. Poznal je stroge razmere na Štajerskem, poznal Janeza in nič ni upal, da bi prešlo vse brez nesreče. Tolažil se je edino s tem, da bi bil sicer moral skoro gotovo v vojake — in tam bi ga itak zalotila nesreča. Torej je že vseeno — kar je, je.

Leto 1848 je bilo kaj nemirno za Avstrijo.

Upori in rovanje proti prestolu se je pričelo na vseh krajih. Posebno so se skušali iznebiti pokorščine do Habsburžanov Italijani v Pijemontu. Izpolnilo se je, kar je napovedoval Surga Doseljanom, da bo vojska zoper Laha. In res so kmalu vedeli prebivalci tihe zagorske vasice, da je na »Plemontezarskem punt!«

V teh burnih časih je pa potrebovala država mnogo vojakov. Ali kdo bi šel drage volje na vojsko zoper hudokrvne Lahone. Kmetje so prepisovali svoja posestva sinovom ter jih drago odkupovali, da jim ni bilo treba nositi vojaške suknje.

Vsi drugi, ki niso imeli dosti posestva, da bi jih osvobodilo vojaščine, so se pa skrivali. Vse gore, vse planine, brlogi in gorske bajte — vse je bilo polno skrivačev. Le izjema je bila, če se je kdo prostovoljno javil za nabor. Gosposka je morala loviti, — in ker je bila potreba velika, je bil tudi pogon in lov na skrivače neprestan in strog. Veliko fantov je zbegnilo celo preko meje, na Koroško in Štajersko, kjer so nepoznani in skriti drvarili po šumah, da so se odtegnili vojakom.

Ker torej lovi na skrivače niso bili dosti izdatni, je zahtevala gosposka od očetov, da jim izroče sinove. Če niso bili voljni, poslali so jim v hišo »sekcijon« — in to je tiralo marsikaterega očeta, da se je napravil in šel po sina. Jokaje so jih prosili očetje, naj se vrnejo in gredo v vojake, sicer jih strašni sekacijon ogloda in obžre do mozga.

Taka usoda je zadela Gozdarjeve. Na večkratno zahtevanje, da se ima sin Janez zglasti pri gosposki zaradi vojaščine, je odgovoril Gozdar, da ga ni do-

ma, in da tudi sam ne vé, kod se klati in potika. A toliko so vendar zvedeli biriči, da je bržkone na Štajerskem.

Zato je dobil gozdar naročilo, naj gre po sina. — Tega mu nihče ni verjel, da bi ne vedel, kje da je. —

Oče res ni natančno vedel za sina. A vendar mu je bilo znano, da je gotovo tam, kamor je zahajala tedaj večina Gorenjcev — tkat in drvarit.

Kljub temu se ni udal. Gosposki je trdovratno trdil, da ne vé in ne zna, kam je šel in da torej ne more ponj.

Kar nekega jutra potrka na Gozdarjeva vrata močna pest. Ko Gozdar odpre, stopi predenj precej prileten korporal, navihanih brk, ter mu, režoč se, pravi:

»No, oče, ker se vam je sin izgubil, sem pa štiri druge pripeljal.« In pokazal je na svoje tovariše — vojake.

Gozdar je precej vedel, za kaj gre. Dobil je v hišo »sekacjon« — pravo točo in vihar. Nejevoljen je bil, toda pokazati si ni upal, da mu prišleci niso po volji. Predobro je poznal take goste že od drugod. Vojaki oblastno vstopijo. Korporal prebere Klemenu postave, koliko mesa in kakšne jedi se morajo zvesto dajati cesarskim možem, in da ti ostanejo toliko časa pri hiši, da se sin vrne in se zglesi pri gosposki.

Vse očetovo izgovarjanje, da ne vé zanj, da ni on kriv tega, ne pomaga ničesar. Vojaki se vgnezdijo pri Gozdarju ter se ne menijo za materine tožbe, niti za očetove hude poglede. Surovo zahtevajo dnevne hrane, naj dobe kjer hočejo. Bili so to rogovilasti možje, hudih obrazov in smolnih prstov. — Na »sekacjon« so pošiljali vojake iz tujih krajev, divje in krute, da bi čimpreje izsilili sinove od kme-

tov. Pritožba zoper ravnanje vojakov ni izdala nobena. Svobodna strahovlada, grozen bič so bili za posamezne hiše. — Vse je moralo biti pod ključem pred njimi. Pa še to ni dostikrat mnogo izdalo. Zavohali so ključe, ali pa s ponarejenimi odpirali ter kradli mesnino in sploh vse, kar jim je prišlo povoljnega pod roke. Ko so pa pri Gozdarju izpraznili celo shrambo, so začeli stegati požrešne prste tudi po posestvu drugih Doseljanov. Vse se jih je balo, vse sovražilo. Poleg tega so bili pa še silno izbirčni. Kruh jim ni bil nikoli dosti bel, meso vedno pretrdo ali premehko, čeprav so sosedinje trdile, da ne zna nobena kuhati bolje od Gozdarke.

Za vso to skrb in postrežbo pa ni nobeden premaknil najmanjše stvarice. Ne da bi bil kdo preklal polence ali prekidal sneg ter malo postregel ubogi Mini, ki je imela dela čez glavo veliko. Tožila je sosedam:

»Bog jih preloži in Mati sedem žalosti! Ob vse nas bodo dejali ti požeruhi. Nobena reč jim nič ne izdá. Moka mi pohaja, zabelje ni več v deži, prihranjen denar sva izmetala za meso, — kar nič več nam ni živeti. Kaj toča, kaj hude letine! Sekacjon — sekacjon! Bog pomagaj!

Ko so drugi dan zahtevali vojaki mesa, in pri Gozdarjevih ni bilo božaka več pri hiši, da bi je kupili, razhudil se je Klemen in odločno povedal vojakom, da jih ne more dalje rediti: Zidu se lotite in s streho vred pojejte še bajto, če hočete. Jaz nimam in nimam — pa pojte po sina, če hočete, jaz vam ga ne morem dati.«

Trdosrčni vojaki so se mu porogljivo smejali ter se niso menili za njegove besede.

Sli so v hlev, iztirali kravo od jasli ter jo gnali prodajat.

Sosed Brence je stal pri oknu ter gledal trdosrčne vojake, ki so natepali ubogo žival, ker ni hotela po zimi od doma. Stisnil je pest ter natihoma žugal:

»To niste cesarski služabniki, ampak vražje duše ste! Kar podavil bi vas, kakor zelenega pajka, in nič bi se ne pregrešil.«

Za dva dni, kar je bila prodana krava Gozdarju, so sedeli na večer pri Brencetu doseljski možje krog gorke peči ter se menili o vojski, ki se bo menda spomladi pričela. Tudi Klemen je bil med njimi.

»No, Klemen, kaj ne ti težko čakaš spomladi, da se ti spravijo izpod nog tiste presnete pijavke,« ogovori Brence Gozdarja.

»Ko bi moral do spomladi imeti požeruhe, prodajo in pojedó mi vse, ti nebodijih treba,« prične Klemen.

Toda hitro mu prestriže besedo Brencetov France ves v jezi:

»Slišite, Gozdarjevi, kaj vam jaz pravim. Mi fantje smo se tako zmenili, če vam je prav, da bomo za zmirom spodili mrcine kosmate iz vasi. Lejte, na kaj sem predsinočnim naletel. Gori le v Delih sem hosto drobil, pa sem se malo zakasnil. Ko sem se v mraku vračal, stopil sem mimogrede h kovaču pogledat, če je že popravil cepinu zrno. In notri je sedel tisti spak od Adama, pa nam je take užigal in pravil, da smo se mu vsi smejali in norce brili ž njim. Ko sem šel potem tam-le za Novinovim plotom domov, čul sem nekaj tiho klicati. Da bi

te — koga pa nosi tod okoli? Pa ne iztiče kdo okrog Marijaničnega okna? mislim si ter skočim tiho čez plot. Pod oknom se je videla dolga postava. Jaz stojim za voglom. Toliko je bilo še svetlo, da sem ga spoznal po tisti veliki čaki, veste eden vaših vojakov je bil. Tolika jeza me popade, da poprimem cepin tesneje ter skočim proti njemu. Ali on me je tudi začul in odnesel v dolgih skokih zdravo kožo. Vidite, tako ne dajo miru nobenemu človeku. Da pa ne bodo sleparili okrog dekličev, za to bomo skrbeli mi doselški fantje. Nametali jim jih bomo ob prvi priložnosti na hrbte, da bodo pravili po svetu, kako jo znajo Doseljani zagosti.«

»Nikar, France, tega ne smete storiti. Imejte pamet! Kdo drugi bi trpel potem, kakor vi sami? Ti vas gredo tožit in vsi morate nositi puško.«

Tako je svaril Gozdar.

»Saj se jih moramo odkrižati z lepa. Jutri grem v R., ter povem, da jih dalje ne moremo imeti. Rekel bom pa tudi, da grem sam po Janeza, če ni drugače. Ako hoče, da mu ne bo treba hoditi z malho po svetu, naj se vrne. Če mu je v vojsko iti, naj bo, kakor je božja volja. Ko bi bil pred pameten, bi bilo pa vse dobro.«

Čez dva dni je prišel korporal, ki je dovedel ne-ljube goste ter jih je zopet odpeljal. Na ulici so srečali Brencetovega Franceta, ki je drva peljal. Strašno ga je pogledal eden izmed njih in nekaj zarobantil. France je pa udaril po konju ter siknil med zobmi: »Boga zahvali, da greš iz Doselja. Sicer bi me pomnil . . .«

V.

Mrzla burja, katera je vrtela in raznašala snežinke, ki so po malem naletavale na vse strani, je brila zimsko popoldne. V Mihelinovi gostilni so sedeli štirji možje pri debeli hrastovi mizi, ki je bila pomaknjena k peči.

»Tako, praviš, da so šli danes loviti Poc Hanzo in pa tistega Kranjca, ki je prej drvaril todi?« je vprašal mož, na čegar obrazu se je brala tiha žalost. Čelo mu je bilo zgubano v resne poteze, nekaj temnega — kakor oblak hudih skrbi, je leglo po njem, ko se je ozrl na Miheljna ter pričakoval odgovora.

Ta mož je bil Gozdar, ki je prišel na Štajersko poizvedovat po sinu. Prisegel je na gosposki, da gre sam po sina, če ga rešijo sekacijona. Rešili so ga, in Gozdar je moral za Janezom na Štajersko. Kmalu je zvedel, kje so drvarili Kranjci in tako prišel k oštirju Mihelju. Ali žalostne novice je zvedel o sinu. Drugi drvarji so odšli vsi drugam na delo, Janez je pa pustil sekiro, zadel puško in se pridružil razupitemu divjemu lovcu — Poc Hanzi. To je očeta neizmerno zbolelo in zato ni povedal nikomur, da je nesrečni oče razupitega tatinskega lovca, ki s Poc Hanzo kljubuje vsej gosposki.

»Danes, da,« odgovori Mihelj. »Pa jaz se bojim, da jih res zalotijo. Ne bota se nadejala, da bi v tem vremenu kdo lazil za njima. Le pogledjte, kakovo je zunaj! Saj bo še vse skupaj zamelo gori v planini. Pa naj jih le! Ona dva jo bota že unesla, tista golažen od lovcev naj pa pomrzne v grmovju. Kaj bi se poganjal za judeževe denarje. Vsak ima pravico streljati, ne pa samo gospoda!«

»Kaj si rekel, Mihelj, za judeževe denarje? Ali je mar odmenjeno plačilo tistemu, ki jih vjame, kali?«

»Seveda je. Kaj še nisi slišal tega? No, se ve, nisi se pač mudil drugod. Ti si hitel, da bi preje fanta dobil ter ga peljal domov starišem. — Škoda zanj, če ga dobé v pest, meni se prav smili. Ali vjeli ga pa bodo. Sto goldinarjev dobi vsak, ki pripelje enega teh-le dveh h gosposki, za oba pa še enkrat toliko. Za mrtvega pa le petdeset. Vidiš, to je lep zaslužek za tiste zelence. Samo judežev denar je to, tako jaz rečem, nočem ga, če bi mi bilo tudi precej iti ob beraški palici po svetu.«

»Kako se je pa vendar tako spozabil ta Kranjec, da je potegnil s tistim potepuhom. Mar naj bi bil šel z drugimi naprej, ko so tu podelali,« vtaknil se je v govor Miheljev hlapec Martin, ki je sedel pri njih.

»Kaj ne poznaš Poc Hanze? Če ta koga dobi v mrežo, potem ga ne izpusti izlepa. Janez ta pa le za njim sili. Kdo bi si bil mislil, da je ves neumen na lov. Meni koj od začetka ni bilo kaj prav, da je Poc Hanza vedno vanj tiščal. Pa sem si mislil, fant je že sam pameten. Če prav gre enekrati z njim, naj ima veselje. Da bo tako prišlo, tega se nisem nadejal!«

»Streljal je rad, streljal, že od mladih nog,« omeni otožno Gozdar.

Hudo je bilo očetu, ko je to čul o sinu. Toda svoje žalosti ni hotel in ni smel pokazati. Težilo ga je posebno še, ker si je zmerom očital, da bi bil lahko zaprečil vse nezgode, ko bi bil Janezu prepovedal, da ne sme od doma, posebno pa s Surgo ne. To je dalo povod, da je vprašal:

»Ali ni bil še nekdo drugi z Janezom, neki Surga, kakor smo mu pravili na Kranjskem.«

Ko Mihelj čuje Surgovo ime, mu vsplamte oči in od jeze zardi v obraz; s pestjo pa jezno udari ob mizo, da so odskočili kozarci:

»Surga, Surga, to ti je vražji človek! Ko bi tega ne bilo, bi bilo mogoče vse dobro. Jaz sem ga imel poprej za poštenjaka in prav prijatelja sva bila. A sedaj sem ga pa spoznal, kakov lisjak da je. Ta pretkanec je podpihoval Janeza in odvrčal od dela, da je potlej za njegove denarje pil, če je revež s trudom ubil kakega jelena. Okoli podjetnika se je pa lizal in hlinil toliko časa, da ga je postavil za to, da je nekaj pazil na druge, čeprav so morali vsi nanj paziti, da jih ni okanil. Seve, da je le sam postopal, ko ni bil za nobeno rabo. Jaz sem mu dajal cel mesec zabele, moke in pa česar je hotel, pa mi ni krajcarja plačal. Gospode je baje tudi hotel opehariti, a se je opekел, slepar grdi. Sedaj pa sedi zaprt. In prav se mu godi! E, da bi še enkrat prišel gori k nam, jaz bi mu drugače posvetil. Prav ta je tudi Janeza izdal, jaz stavim konja, da je tako. Bržkone je upal, da se z izdajstvom izliže iz ječe. Kako bi sicer vedeli tako natanko kje, na kateri planini, v kateri koči da sta skrita?«

»Taka je, midva tudi tako praviva,« pritrđita zajedno Martin in drvar, ki je sedel pri njem.

»Tisti človek ti je naredil za denar vse. Da se je le njemu dobro godilo in da je mogel pijančevati, pa je bil vesel. Če bi druge zavoljo njega tudi na meh odrli, to mu ni bilo nič mari.«

V tem stopi v sobo Rezika. Z ruto je pehala sneg raz sebe in z nekim boječim glasom pripovedovala, da je čula, ko je šla po vode, od daleč vriskanje in upitje lovcev in da se boji, da bi ne bili Janeza ujeli.

Vsi se iznenadeno spogledajo. Gozdarju je jeło srce nemirno utripati.

»Kaj, če ga pripeljejo tod mimo? Gledati bom moral sina, vklenjenega kot hudodelca. In ko me Janez zagleda ter izpozna očeta, ki ga je premalo trdo imel, ali me ne bo pogledal z očitajočim očesom, češ, jaz nisem imel pameti, morali bi jo imeti vi toliko več; pa bi ne bil nikoli zašel na tako pot. Ne tega pogleda ne prenese očetovsko srce, ki je vendar zmerom gorelo za ljubljenega edinca ter mu želelo edinole srečo.«

Povpraša torej ves v skrbah Miheljina, ki je nekako pomilovalno potresal z glavo ter nekaj predse mrmral.

»Ali se bodo lovci kaj ustavili tukaj? Če pridejo noter in če peljejo vjetega Kranjca, tedaj se moram jaz skriti, da me ne bo videl. Pozna me.«

»Kaj pa, da ne gredo mimo gostilne, posebno v takem vremenu ne. Če so res koga vjeli, tedaj bodo od veselja hoteli vse popiti; če jim je pa izpodletelo, hladili bodo zopet z vinom svojo jezo. Saj morajo biti v kratkem tu. Pri oknu bomo videli, če Janeza peljejo, in tedaj se ti še vedno lahko skriješ. Če ga pa nimajo, ostaneš tukaj. Nihče ne bo vedel, da kaj veš o Kranjcu in da si ga prišel iskat.«

Potem vstane Mihelj od peči in gre proti oknu.

»Aha,« pravi, »že gredo. Le pogledjte jih! Toda, Bog bodi zahvaljen, prazni so. Jaz sem koj rekel, da takih ptičev, kakor sta ta dva, ne bodo vjeli. O, to jim privoščim!«

V tem pa že zaškripljejo vežna vrata in lovci ropotaje ter neotesano kolneč vsi sneženi vstopijo v sobo, postavijo palice in puške v kot ter vsi na enkrat silijo k peči, da si ogrejejo mrzle ude.

Naši znanci se jim umaknejo, in ko prinese Mihelj pijačo na mizo, prične izpraševati, kako je bilo, da sta jim zopet ušla.

»Eden nam že ne bo več nagajal. Poslali smo ga vragu v službo, da mu bo vozil oglje v peklu. Nam je pač vseeno. Pet krogelj je dobil, če ne več. Mislim, da jih je dovolj.«

Lovci so se krohotali surovemu pripovedovanju in eden je še pristavil:

»Bolje, da ubijemo takega lovca, kakor najtežjega jelena. Kje dobimo petdeset goldinarjev za jelena, kakor za tega? Le pijmo ga, saj je bil srečen lov!«

Pili, nalivali in polivali so, da je kar od mize teklo.

Gozdar je poslušal ob strani pri drugi mizi pogovore lovcev in biričev. Srce se mu je krčilo, grozna negotovost ga je morila, da se mu je tresla roka, ko je segal po kozarec, da bi pil.

»Torej enega so ustrelili! Katerega? Morda Janeza! Moj Bog! Kakor zver je ubit edini sin, v prepadu je izdihnil in nikogar ni bilo ob njem na zadnjo uro. Strašno! Če je to resnica in če zve mati — počí ji srce.«

V tej negotovosti ni mogel več prebiti. Surovi krohot biričev in lovcev mu je trgal srce. Vstal je in šel vun k Mihelju, naj vendar poizve, koga so ustrelili.

Mihelj je natočil vina in ga nesel k mizi lovcev. Ko je postavil vprašanje, se je Gozdarju kar stemnilo pred očmi. Z obema rokama si je podprl glavo in poslušal.

»Torej, katerega so ubili?«

»Poc Hanzo!«

»Če se ne motite?«

»Kako bi se? Kranjec je dolg, Hanza pa majčken in krivenčast!«

»Poc Hanzo! Poc Hanzo!« so pritrdjevali vsi hripavi naenkrat. Tisti Kranjec nam je pa odnesel kosti,« je nadaljeval v kotu sedeč lovec, ki je bil menda nekaj poglavar cele druhal.

Prav gotovo, da je zapisan sami hudobi, če ne, bi se bil moral ubiti. Tako visoko je skakal. Čez skale in brezdna je letel, kakor bi ga bil nesel vihar! Pa kako zna streljati! Ko je najhuje tekel, je zagledal ob skali pod ruševim grmom divjo kozo, in — tresk — je zagromelo, pa se je prekucnila v prepad. Menda kar ni mogel strpeti, da bi jo bil nas kdo ustrelil. No, pa naj le počaka. Ne bo dolgo, pa bo še on šel rakom žvižgat. Da se le vreme nekoliko ustanovi, potem gremo po Hanzo, ki nam je padel v »Hudo brezno«, in ga sedaj nismo mogli izvleči. Če ga ne izvlečemo, nam gosposka še verjela ne bo, da smo ga res spravili s poti. Hkrati pa tudi pogledamo nekoliko za drugim ptičkom. Saj pride gotovo kaj v dolino. V gorah mu ni obstanka. Zmrzniti mora ali pa lakote poginiti.«

Gozdar se je oddahnil. Kakor bi mu kdo zastavil nož na prsa, tako mu je bilo. Ali zaenkrat se je umaknil sunku, žal, samo zaenkrat. Pred njegovimi očmi je bilo mračno in izhoda za sina ni vedel.

»Kaj mi pomaga,« tako je mislil, »če ga sedaj niso dobili, dobe ga drugič. Ali če ga lovci ne zalezejo, ponesreči se laliko sam. K ljudem ne sme, a v taki zimi, kakor se je pričela sedaj, premrzovati po gorah, je tudi nemogoče. Nihče bi kaj takega ne prestal.«

Gozdar je mislil, da dobi sina pri drvarjih ter da ga pregovori, da pojde ž njim domov. Toda, kako ga je varala nada!

»Vse izgubljeno,« je pomislil. »Če ga Bog ne reši, sam se tudi ne bo in jaz ga ne morem.«

Zato si je zaželel hitro proč od nesrečnega kraja, da ne učaka, kako bodo prinesli z gora bledega sina — mrtvega.

Ko je zapregel na priganjanje in žuganje lovcev Martin dvoje krepkih konj v velike sani, da popelje precej vinjene proti Ljubnemu, prisedel je še Gozdar, rekši, da je drvar, ki se vrača na zimo domov.

Nemo je sedel Gozdar na saneh ter se ni menil za mrzlo burjo, ki je brila po dolini in mu trosila snežink v obraz, ni čul surovih šal, ki so jih uganjali lovci. Njegova duša je bivala pri nesrečnem sinu. Huda boleost mu je stiskala srce in vznemirjala ga je vest, hoteč mu očitati, da bi bilo lahko drugače, ako bi bil on ostreje ravnal s sinom, ter rabil večkrat očetovsko oblast, kakor preveliko ljubezen, dokler je bil čas. Toda sedaj je prepozno! Do smrti ne bo miren. Če zve, da so mu ubili sina, ne izgine mu nikdar več njegovo krvavo lice izpred oči.

In kako pride domov, pred mater? Ona ne prenese tega. Revica!

Zato je sklenil, da ji ne pove in ne izda, kaj je z nesrečnim Janezom.

VI.

V kratkem se je raznesla novica po Doselju, da se je Gozdar vrnil, pa brez sina. Ko so doselške žene natakale vodo za južino ter tam na koritu stale in rešetale razne novice, prišla je tudi Gozdarka ter,

ne da bi se kaj pomudila, hitro natočila škaf ter ga zadela na glavo. Na obrazu se jej je brala globoka žalost in kdor bi bil pogledal natančneje v oči, spoznal bi bil, da je nedavno jokala — prav mnogo jokala.

Ali klepetava sosedica vendar ni mogla pustiti Gozdarke pri miru. Iztegnila je svoj gibljivi jeziček ter poprašala prav nedolžno, se ve:

»Ali Janeza ni bilo s starim?«

Gozdarka je pa kratko odgovorila, ker se ni mogla vtikati v pogovore v toliki žalosti:

»Menda je šel nekam drugam in Klemen ga ni dobil.«

Pa je zavila hitro navkreber. Sosedice so pa še ugibale in presojevale, majale pomenljivo z glavami ter mencale z rokami pod predpasnikom, zakaj mrzlo je bilo tistega dne.

Kako je bilo pri Gozdarjevih žalostno! Klemen sicer ni povedal vsega svoji ženi, toda že njegovo vedenje, mračno lice in nekako skrivnostno otožno sevajoče oko je prenatanko govorilo žalostni materi, da nima čakati nič prida. Poleg tega je pričel Klemen samotariti. Nič več ni hodil k Brencetu, kjer so se na večer zbirali vaščani, marveč se je ogibal družbe, kakor bi ga bilo nečesa sram.

Zato je pa toliko bolj pogosto zahajal v trg R. ter tamkaj posedal po gostilnah in v pijači topil in dušil mučne skrbi, ki mu jih je budila misel na nesrečnega sina. Vsakega biriča in nedomačinca se je ustrašil, misleč, da prinese grozovito vest, da mu je sin na Štajerskem ustreljen. Nikdar ni misil, da bo še kdaj videl Janeza živega.

To ga je žgalo v duši, kakor živ ogenj. Čedalje bolj se je zatapljal v misel: Sam si vsega kriv. Kriv

si sinove nesreče, kriv si, da je sekacjon uničil in izpraznil shrambe. Postajal je čedalje bolj zamišljen, dobrih sosedov se je ogibal, tolažbe pa družbe je pa iskal v gostilni, v bližnjem trgu. Najljubša mu je bila družba, ki ga ni poznala. In ta je bila družba tujih igravcev, prekupcev, ki so Gozdarja kmalu zapletli v svoje mreže. Pijača in igra sta ga privezali z divjo strastjo. Zahajal je čedalje pogosteje v trg, izostajal večkrat dolgo v noč tamkaj ter se šele zelo pozno vračal domov, kar poprej ni bila nikoli njegova navada. Mina ga je vselej v skrbeh pričakovala in ni zatisnila poprej očesa, da se je mož vrnil. Sedela je sama pri peči in prebiralala molkove jagode ter goreče molila za sina, da bi ga Bog privel zopet na pravo pot ter pripeljal zdravega, poboljšane ali vsaj še živega zopet pod domačo streho.

Moža je pogostokrat skušala rahlo posvariti, da naj opusti ponočevanje ter se varuje, da ga ne izvodi slaba družba.

Toda Klemen se ni menil za taka svarjenja. Navadno jo je kratko pa precej osorno zavrnil: »Ne bodi no neumna! Kaj meniš, da sem pet let star; jaz imam v trgu svoja opravila in kupčije. Saj veš, kako je po sekacjonu. Denarja ni, treba je skrbeti, da se ulovi kak krajcar. Sicer sem pa jaz gospodar, zato mi ne bo nihče ukazoval, kako in kam naj hodim.«

Mina mu ni oporekala, rajši je molčala. Saj je vedela, da ogenj še hujše plamti, če ga podpihavaš.

»Morebiti ima res kake kupčijske spletke,« dejala je sama pri sebi, »saj je od nekdaj rad po malem kupčeval.« Da bi tako naglo krenil s prave poti, ker je bil poprej vedno trezen, varčen in marljiv gospodar, si ni mogla misliti.

»Ko mine zima ter bo zopet dovolj dela na polju, pa opusti vse ter se bo pridno bavil s svojim poslom.«

Toda vaščani so vse drugače znali povedati, zakaj da Gozdar zahaja v R. In Rožič, ki je bil prišel nekoč iz trga, je majajoč z glavo omenil pri Brenčetu:

»E, Gozdar, Gozdar, ta se mi smili, ta! Prav vse bo šlo rakom žvižgat, če skoraj ne pusti igre. Tisti Lah, ki se je pritepel lansko leto v R., ga menda skube, da nas Bog varuj.«

In pomilovalno so majali z glavami sočutni vaščani. Smilil se jim je sosed Gozdar, da se je toliko udal igri. — — —

VII.

Odkar je izgubil Janez svojega tovariša, je bilo njegovo stanje še žalostnejše. Poc Hanza je vedel za vse kote in votline, za vsa varna skrivališča in pastirske koče, zato jima ni bilo težko prikrivati se zasledujočim lovcem. Tudi znancev je imel dovolj, kateri so mu nanosili potrebnega živeža in streliva, da jima ni trebalo trpeti lakote. Toda sedaj je bil sam, brez tovarišev, brez prijateljev, daleč od doma. Ko je premišljeval svojo nesrečo, spomnil se je maternih solz, katere je tolikokrat točila zanj, ker jej ni bil poslušen. O ko bi jo bil ubogal, kako srečen bi bil lahko.

Zima je neusmiljeno pritiskala. Kar je imel Janez brašna, mu je pošlo. Meso divjačine se mu je pri-skutilo. Prezebal je po brlogih; še ognja si ni upal povsodi zakuriti. Bal se je, da ga ne izda dim. Do koč si niti upal ni. Izdal bi se s sledjo in lovci bi bili naglo za njim. Janezu je pričelo mrzeti življenje. Kaj

naj stori? Živeža nič, strelivo poide prav kmalu, komaj za par strellov je še bilo smodnika v roženici. Napotil bi se sam v Ljubno in se prijavil gosposki. Milejše bi ga sodili in biričem bi prestregel nagrado. Ali ta misel se mu je zdela preveč poniževalna, da bi prilezel v mesto kot sestradan volk — ne — raje zmrznem!

Celo dolgo noč je tičal v listju na pogradu zapuščene ogljarske bajte. Mraz ga je preletal. Majčken ogenj je gorel na ognjišču. Lahko bi zakuril, da bi se pošteno grel, toda ni upal. Skozi špranje bi se svetilo, dim bi se dvigal visokó — lakomnih ljudi je dosti — hitro bi ga kdo ovadil.

Počasi so se plazile ure, oči ni mogel zatisniti.

Pasje življenje! Kdo je tega kriv? Oče? Mati? Moral si je odgovoriti, da ne. Sam si kriv, Janez, sam! Tvoja trma, neubogljivost. — Sam — sam — je žvižgala sapa skozi špranje in po gozdu je odmevalo v čudnih zvokih hreščečega drevja.

Torej sam!

In vendar bi doma lahko kaj storili zame! Zakaj ni nikogar blizu? Drvarji so gotovo že zanesli vest na Kranjsko, kako se godi Gozdarjevemu Janezu. In nikogar ni! Torej — vse me je zapustilo — vse, oče, mati — — —

Ha, najbolje je, da bi sam zaslužil nagrado petdesetih goldinarjev! Zadnjo kroglo sebi v glavo! Ha-ha-ha!

Zakrohotal se je divje, obupno. Zona ga je spreletela, da se je dvignil iz listja in dolgo prisluškoval vihri, ki je žvižgala v vrhovih smerek. Vsaka veja, ki se je odkrhnila in počila, ga je preplašila, da je zagomazelo do mozga.

Le polagoma se je umiril in se zakopal vnovič v listje. Premišljal je, ali res ni nikogar, da bi mu pomagal.

Tedaj mu zasije sredi grozne duševne teme rešilni angelj njegov — spomni se namreč Rezike.

»Če me ves svet sovraži in zalezuje, ona mi bo gotovo pomogla in smilil se ji bom.«

Tako je mislil in upal. Takoj drugi večer se je odpravil proti Miheljnovi gostilni. Utrudilna pot, velik glad sta ga prisilila, da se je večkrat naslonil ob drevo ter si obrisal s čela potne kaplje.

Dospel je v dolino, truden in izmučen opolnoči. Smrtna tišina je vladala krog in krog. Niti zvesti čuvaj, velik kodrast pes, ki je sicer vedno lajal ponoči, se ni ganil.

Janez gre tiho v drvarnico, prinese lestvo ter jo pristavi pod Rezikino okno. Potem se ozre še enkrat naokrog in ko se ni ničesar ganilo, stopi lahno do okna, kjer varno potrka enkrat, dvakrat, ter pokliče: »Rezika!« Iz sobe začuje bolesten vzdih: »O moj Bog!« Okno se tiho odpre in Rezika mu proseče veli s trepetajočim glasom: »Beži, nesrečnež, če ne te vjemo! Lovci te nocoj pričakujejo — — Beži — beži! Moj Bog!«

Več ni upala govoriti, le z roko je zamahnila, potem pa izginila v temi.

Janez je obslonel osupel ob oknu.

Predno se je zavedel, kaj da mu je pravzaprav velela, pridrve iz zakotja lovci in divje hite nad lestvo, katero z vso silo izpodbijejo, in Janez pade na mrzlo zemljo. Lovci planejo nanj kakor divji volcje nad zašlo ovco. Čeprav je Janez skušal otresti se nasprotnikov ter je marsikateri dobil udarec z nje-

govo težko pestjo na lice, zmogli so ga vendar in zvezanega tirali v hišo.

Tu so ga posadili za vrata, zaničljivo in škodoželjno se mu smejali ter popivali do ranega jutra. Janez se je naslonil na steno, ugriznil se v ustnice in — molčal.

Med surovo družbo je bil tudi Hiršov Pavle, ki je posebno pikal in zbadal Janeza. Ravno njegova navzočnost je raztolmačila Janezu, kako je prišlo, da so ga vjeli.

Pavel je namreč dobro vedel, da mora Janez k ljudem, če se hoče preživeti v toliki zimi. Ker pa kot tujec drugje ni mogel iskati pomoči, kakor pri Miheljnu, sklepal je iz tega, da bi ga ondi najbrže vjeli. Zavriskal je radosti, ko se je domislil, da je napočil dan, da se kruto osveti nad Janezom zaradi Rezike.

Hitro se je napravil in šel v Ljubno po lovce in biriče. Razodel jim je načrt. Bili so zadovoljni in štirje so takoj odšli na lov. Nastanili so se pri Miheljnu, podnevi dremali na peči, ponoči pa stražili skriti ob skednju in stelniku.

Samo dva dni so čakali in posrečilo se jim je, da so zasačili svoj plen.

Ker se je pa krčmar Mihelj zelo počasi obračal ter kazal kaj mračno lice, zahtevali so od lahkonogetočajke Rezike, da bi jim stregla. Ko jo je šel Mihelj klicat, rekla je, da ne more, da je bolna. Mihelj je ni dalje silil. Še rad je videl, da je imel izgovor, da so se lovci pred odpravili. In zares! Kako bi pač mogla zreti Janeza zvezanega in bi mu ne smela pomoči! Kako bi prenašala surove šale in grde kletvine pijanih neotesancev!

Položila je vročo glavo na belo vzglavje, katero ste porosili bridki solzi iz ljubezni potočenj po lepem licu.

Ko se je gospodar vrnil in povedal gostom, da je Rezika bolna, tedaj je jezno zarenčal Pavle: »Seve, če je treba poštenim ljudem streči, je bolna. Če bi bilo pa s tem prokletim potepuhom vasovati, bi bila pa zdrava!«

To je bilo pa Mihelju že preveč. Poznal je pre-dobro poštenost svoje hčere, katero je tako zelo ljubil, saj mu je bila popolen odsev prerano umrle blage žene, katera je zasadila zgodaj v hčerino srce duševnih vrlin, ki so zbog mnogoterega trnja in raznih nevarnosti razcvitala čudo krasno v duši preproste mladenke. Prepričan je bil, da ni nikdar vasovala in da je tudi sedaj le sila prignala Janeza pod njeno okno. Zato je jezno topotnil z nogo ob tla ter se pognil za njeno poštenje:

»Še eno tako, pa te vlečem vun na sneg, da bo-deš vedel, kedaj si kaj takega govoril. Tu sem jaz gospodar in v moji hiši mi ne bote obrekovali pošte-nih ljudi!«

Janez se je hvaležno in nekako ponosno ozrl na Miheljna, češ, pravo si govoril.

Pavlu je pa zažugal Mihelj:

»Ti pa nikar ne misli, če si zlodejsko izdal Janeza, da boš sedaj sleparil okrog Miheljna ter zalezoval našo Reziko. Nikoli ne bo tvoja! Dobro si zapomni! Od danes ne smeš več prestopiti praga moje hiše, dokler sem jaz gospodar!«

Ko se je zdanilo, vzdignili so se lovci, vzeli Janeza v sredo ter ga tirali v bližnji trg, kjer so ga, dobivši nagrado za svoj »človekoljubni« čin, izročili gosposki.

Ko so odhajali, je Rezika gledala objokana skozi okno iz spalnice. Janez se je ozrl na ovinku, zamahnila mu je z roko zadnji pozdrav in si zakrila lice z rokami.

Janeza je pretreslo. Dvoje src je v tem trenutku šele jasno spoznalo, kako se ljubita. In le usoda ju je gnala narazen — morda za vselej.

VIII.

Janez ni dolgo ostal na Štajerskem v zaporu. Država je potrebovala krepkih moči, da se ubrani sovražnikom. In Janez je bil čvrst mladenič, da mu ga ni bilo vrstnika. Ker so izvedeli, da je skrivač, poslali so ga sredi zime z nekaterimi drugimi Kranjci, katere so tudi zalotili na Štajerskem, kjer so se hoteli prikriti gosposki, v Ljubljano. Tam so jih preoblekli v vojaške suknje in vežbali v orožju.

Zakaj nujno je bilo treba spomladi leta 1848 krepkih vojakov.

Posadka, kateri je zapovedoval feldmaršal grof Radecki s svojo odločnostjo in poveljniško zvednostjo, je lahko zadušila uporni ogenj, ki se je zažgal sedaj tu, sedaj tam po Italiji. Toda kaj je koristilo, če se ni videl plamen, a v osrčju je pa še vedno tlelo. Treba je bilo le pravega vetra, pripravnega vzroka, in vstaja bi vsplamtela kakor mogočen požar, ki ga ni moči zadušiti z malimi močmi. In ta prilika se je nudila Italijanom 1848. leta. Francoskim prekucijam so sledili nemiri v Avstriji. V središču in na obodu je donel krik nezadovoljnosti. Vse se je skušalo osvoboditi starih postav.

Treba je bilo torej slavnemu vojskovodji izdatne podpore, da prihori zopet dvoglavemu avstrij-

skemu orlu prostost, da bode svobodno krilil nad prelepo Benečijo in krasno Lombardijo.

Nanovo zbrane čete so odrinile iz Ljubljane, ko so bile kranjske ledine in gore še večina s snegom pokrite. In uprav zato ni bilo popotovanje težavno, kakor v hudi poletni vročini. Niti gladu, niti vročine in žeje jim ni bilo treba trpeti; na večer so pa dobili pri gostoljubnih slovenskih kmetih, katerim so se smilili sinovi, gredoči na boj, gorke odeje, da niso prezebali po noči.

Na tem potu se je sešel Janez nekega večera s tovarišem Francetom, bajtarskim sinom iz Doselja. Ujeli so ga kot skrivača in ga utaknili v vojaško suknjo.

Le-ta mu je povedal žalostno vest z doma.

Bilo je nekega večera pred pustom. Nebo je bilo le ponekodi oblačno, mrzel sever je popihaval prekó snežene odeje, otresal gosto ivje z drevja in piskal skozi drevesne vrhove, da so se globoko vpogibale gole veje. V r—skem zvoniku je odbilo uprav polnoči. Votlo je brnel glas ter odmeval od bližnjega hriba, od koder se je čulo hripavo lajanje lisjakovo. Iz trga R. je prihitel v plašč zavit možak. Kučmo je imel pomaknjeno na oči, da je bilo komaj videti malo obraza izpod nje. Sneg je škripal pod njegovimi nogami, in večkrat se je celo izpodtaknivši opotekel, da se je komaj vzdržal v ravnotežju. Mož je nekaj govoril sam s seboj, in čuti je bilo, da je zelo nezadovoljen, — da je celo strastno razburjen.

Ko dospe do ozke brvi, ki vodi čez globoko kamenito strugo, po kateri teče le ob deževnem času deroč hudournik, odgrne plašč, da bi bolje videl po brvi, ter zajedno izpusti poluglasno: »Nikoli več!« Na sredi poledične brvi pa mu izpodleti, slab

držaj se odlomi, in ponočni prišlec pade znak na kamenje v globoki jarek.

Bolesten krik se je razlegel po okolici — toda nihče ga ni čul. Le burja je še silneje zatulila in izza oblakov je pomolil mesec zvedavo svoj obraz, kakor da je čul klic na pomoč — in zopet ni bilo sledu o živem bitju.

Drugo jutro so pa pripeljali iz trga R. na saneh ranjenca ter ustavivši se sredi Doselja, povprašali kje je Gozdarjeva hiša. In kakor bi trenil, raznesla se je po mali vasici vest, ki je pretresla globoko vse sosedo: »Gozdar se je sinoči nevarno pobil«.

In France je dostavil, da vsa srenja trdi: »Samo fant je kriv! Samo njegova trma. Doma naj bi bil, posestvo bi nanj prepisal, pa ne bi bilo vseh teh nadlog na Gozdarjeve.«

Janeza je ta novica grozno potrla.

»Kaj hočem na svetu,« si je mislil, »očeta bom pokopal, mati gotovo žalosti umrjo — in morda še predno se vrnem domov. In vsega sem kriv gotovo jaz — samo jaz. Sodi me soseska — in obsoja! Prav ima! Kriv sem! Kri za kri, glavo za glavo! To je velikanski greh, in le s smrtjo morem nekoliko zadostiti! Naj me podere laška krogla — čim prej, tem bolje. Veselo hočem iti prvi v boj, da me gotovo ne izgreši marsikomu tako nemila — a meni zaželjena svinčenka.«

Take misli so se Janezu podile po glavi. Obup in kesanje, žalost in nekdanja drznost sta se bojevali v srcu. Vojska je hrumela v njegovi duši. Kakor vihar, ki lomi v lepem drevesa, tako se je v njegovem srcu vse zrušilo, vse potrla.

Krog in krog je vstajala probujena narava iz zimskega spanja, zakaj stopali so že po lepi italški ravnini. — Lepa spomlad je polnila marsikatero srce z novimi nadejmi in krasnimi upi, le Janez ni želel, ni upal družega, kakor smrt.

IX.

Avstrijske čete so bile v Italiji po vstaji v Milanu in po odpadu Benetk v veliki nevarnosti. Mnogo posadk je bilo obkoljenih od vstajnikov tako, da se je bilo bati, da bode vojska razkosana in popolnoma premagana. Le Mantua in Verona sta bili še v Radeckega rokah, v tem, ko je na stolpih vseh drugih italijanskih mest že zaplapolala trobojnica mlade Italije, katere vojsko je vodil navdušeni Karol Albert, poln nade in upa, v boj zoper Avstrijo.

Divno je plavalo dne 6. maja 1848. leta zlato solnce izza gorâ ter posvetilo na lepo Lombardijo. Veselo je je pozdravila narava, in drobne cvetice, ki so komaj razvile popke, so obračale s kristali nakičene čašice proti njemu, kakor bi mu želele dobro jutro. Škerjanec se je pa vrtil visoko v zraku in slavospeval svojemu stvarniku, drobeč jutranjo pesmico.

Sicer je še vladala globoka tišina, in lahke meglice, ki so legle čez noč po vinogradih, so se topile v prvih žarkih mladega jutra.

Toda kmalu se je zastrlo nebo nad Verono in sosednim gričem sv. Lucije s črno-sivimi oblaki. Bobnelo je, da se je pretresala zemlja. Sedaj pa sedaj se je prikradel skozi gosto meglo žareč blisk.

in namesto škrjančeve pesmice se je čul vik in krik — kakor besnečih in umirajočih, žvenket in brenket orožja, — ropot in topot vozov in konjskih kopit, — vmes so pa orili harmonični zvoki vojne godbe. — Bili so tedaj Avstrijci z Italijani krvavo bitko pri sv. Luciji.

Tedaj je rabil tudi Gozdarjev sin puško prvič za to, da je branil domovino. Če prav je sprejel puško, do tedaj njegovo najljubšo družico, iz rok oblasti kot neprijetno breme, ter iskal v vročem boju le smrti, je sklenilo dobrotno nebo uprav nasprotno.

Puška, ki ga je zvodila na sklizko pot, da je že skoraj strmoglavil v brezdno gotove pogube, naj ga privede zopet na pravo stezo življenja, vrlin in poštenja. Ne smrti, marveč dan novega življenja naj mu zasije iz vročega boja!

Polegel je bojni vihar; solnce je zopet gledalo na pijemontske ravnine in gorice.

Toda žalosten prizor je bil to!

Polje je bilo pomandrano, hiše požgane in zidovje porušeno. Sredi polja so se dvigali dolgi grobi, v katerih so spali neizdramno spanje hrabri vojaki, katerim je svetila sablja zadnjo luč, katerim je pel boben mrtvaško pesem.

A mnogo jih je še trpelo in ječalo v velikih hiših britkosti in bolečin, v veronski bolnišnici. Med temi je bil tudi Gozdarjev Janez. Toda ni se jezil, da mu je prizanesla smrt, marveč voljno trpel ter srčno hrepenel, da bi mogel videti še svoje stariše, ali vsaj svojo mater živo. Da bi se nekoliko umiril ter oveselil svoje stariše, je pisal iz Laškega v Doselje.

Dragi stariši !

V bolnišnici sem — v lepem laškem mestu Veroni. Toda nikar se tega ne prestrašite, marveč veselite se! Tu je kraj izpreobrnjenja zame, tu začnem, ko mi Bog povrne ljubo zdravje, novo življenje. Usmiljena sestra Marija pa, ki mi tako ljubeznjivo streže, ki piše pismo mesto mene, mi je v britkosti najboljša tolažnica in svetovalka. Da pa izveste, kako sem došel v ta kraj, hočem Vam ob kratkem povedati. Kaj več ustno, če Bog dá, da se še kedaj srečno snidemo. Zakaj slišal sem o očetovi nesreči. — O, da bi jim Bog dal še ljubo zdravje!

Kam, da sem zašel na Štajerskem, že veste. Saj so oče izvedeli zadosti, da, preveč, ko so me prišli iskat, kakor mi je povedal neki znanec, ki je tudi tukaj na vojski. Ne dolgo po očetovem odhodu so me vjeli, vtaknili v vojaško suknjo ter me poslali z drugimi vred na Laško. Čisto nič mi ni bilo za življenje — samo smrti sem si želel. Zelo sem se razveselil, ko sem čul začetkom maja, da se v kratkem spoprimumo s sovražnikom. Prostovoljno sem se oglasil, da sem bil prestavljen na najnevarnejše mesto. Naloga nam je namreč bila, braniti sovražniku vas sv. Lucijo. Poskrili smo se za zidovje na pokopališču ter pričakovali sovražnika. Ko je naznanil čuvaj s cerkvenega stolpa, da se bližajo Italijani, zavriskal sem veselja, kakor tudi nekateri drugi drzni moji tovariši. Na vseh straneh so začeli grometi topovi, da kmalu ni bilo videti slonca, dasi je plavalo v najlepšem svitu po jasnem nebu. Veselo smo streljali na bližajoče se sovražnike, katerih glavni namen je bil, da nas prepode s holma sv. Lu-

cije. Zato so se valile od vseh strani ogromne čete proti naši mali posadki. Zakaj nasprotnikov je bilo vsaj še enkrat toliko, kakor naših in mi smo se morali braniti na vseh straneh. Kroglice so se vsipale kakor toča na nas ter nam žvižgale okrog ušes. Mnogo jih je padlo, le mene se ni hotela usmiliti nobena, čeprav sem si zelo želel smrti. Dasiravno smo sipali neprenehoma svinčeno zrnje na sovražnika, drli so neustrašeni Pijemontezi kakor besni v ogenj ter nadomestovali padle vojake z novimi četami. Kmalu smo se gledali z oči v oči. Kakor levi smo se zakadili z nasajenimi bajoneti vanje ter jih srečno porinili nazaj. Ali ob tem se jim je posrečilo, da so nas popolnoma obkolili. Bili smo čisto ločeni od Radeckijeve vojske. Tedaj so začeli z nova streljati na nas. Zid je bil že ves razbit. Le nekoliko je bilo še celega in za tistim jih je bilo nekaj v zavetju. Kar pa prihrumi težka krogla iz topa, razbije zid ter jih podsuje pod razvalinami. A zajedno udari tudi mene težak kamen, da se nezavesten zgrudim na tla. Kako je bilo dalje, ne vem. A zmagal je vendar Radecki.

Zvečer, po končani bitki, so prišli vojaki, da so prenesli ranjence v bolnišnico. Pokopališče pri sv. Luciji je bilo menda kar pokrito z mrtveci in ranjenci. Tudi moje tovariše so izkopali izpod zidu. Mnogo jih je zaspalo pod njim na veke — a jaz nisem bil smrtno poškodovan in sem se kmalu zavedel. Drugo jutro nas je prišel sam Radecki obiskat. Sivolasi mož je hodil med nami ter nas tolažil, kakor skrben oče svoje bolne otroke. Da, celo sovražnikom, katerih čete je prepodilo in porazbilo gromenje njegovih topov, je bil prijazen in dobrosrčen.

Ko se toliko pozdravim, da bom mogel hoditi, upam, da dobim odpust ter se zopet vrnem domov — toda ne več stari Janez. — Puška me je zapeljala. puška me je tudi spokorila in izpreobrnila. Upam, da mi je Bog odpustil, — da mi odpustite tudi Vi, dragi stariši !

Na srečno svidenje!

Vaš hvaležni in skesani
Janez.

V e r o n a, maja 1848.

Tako je pisal domov Gozdarjev sin. In ko je brala tožna Gozdarka sinovo pismo, je jokala in točila solze — veselja ob postelji svojega za smrt bolnega moža. Od silnega padca ni namreč nič več okreval, hiral in hiral je, da so menili sosedje: Kar zdaj zdaj bo ugasnil.

Ko je oče čul sinovo pismo, se je vzradoval ter miren rekel: »O Bog, po pravici sva trpela s sinom! A sedaj upam, da me rešiš iz doline solz.«

Še tistega dne je pozvonilo za sveto obhajilo. Iz Doselja je pa hitelo staro in mlado s prižganimi svečami na razpotje h križu, kjer so čakali sivolasega župnika, ki je prišel previdit Gozdarja.

Ko so po svetem opraviilu pokazali častitljivemu starčku Janezovo pismo, je župnik ginjen dostavil iz sv. pisma:

»Kako nerazumljive so božje sodbe in neizvedljiva njegova pota.«

Doseljani pa, ko so za nekaj dni stražili mrliča pri Gozdarju, so govorili samo o vojski, o strašnem boju pri Sv. Luciji in pa o moči cesarskih, ki so tako nabrisali nemirnega Laha.

X.

Štiri leta so pretekla, odkar je bil Janez vojak. Vročega poletnega dne so na Gozdarjevem vrtu sušili seno. Gozdar — Janez — je nekaj krog dreves privezoval, mlada Gozdarka je pa pridno sukala grablje ter mešala ograbek sena. Tam pod košato jablano je pa sedela babica Mina ter pestovala vselega vnučka, ki je bil živ, da se je smejal kot grlica — smejačica.

Brhka, mlada gospodinja nam ni neznana. Janez se je moral ženiti — mati je bila prestara za gospodinjstvo; mlade moči je bilo treba.

Sosedje so mu izbirali in ponujali neveste, ali Janez je imel že izbrano. Ni še pozabil Rezike. Misli je nanjo, videl jo je v sanjah, kako mu je zamahnila zadnji pozdrav in kako je zakrila obraz ter zahtela. Ničesar več ni slišal o njej. Poizvedoval je pri drvarjih, ki so se vrnili s Štajerske. Od njih je čul veselo poročilo, da Rezika — še ni omožena. Hitro na pot, hitro snubit! Napravila sta se s stricem preko Korotana — in dobro sta opravila.

Rezika se je razveselila snubača. Ljubezen, ki je vzknila v njenem srcu, ni umrla.

Čudil se je pa oče Mihelj in otresal z glavo. Ali nazadnje je pa dovolil v ženitev, češ, naj bo; sin ostane doma, hči naj gre pa na Kranjsko, odkoder je bila njena mati.

In še tisti predpust so stare in mlade Doseljčanke napasle radovednost, ko so videle prvič — nevesto s Štajerske.

Tistega dne, ko so Gozdarjevi sušili seno, je tretinil Brence vaškemu čredniku. Prišel je zavračat kravo tam za drenovim grmom ter pomenljivo kimajoč gledal srečno Gozdarjevo družino. Gotovo se je spomnil sekacijona in laške vojske, pa Gozdarjevega skrivača. V tem si je natlačil čedro in ukresal ogenj; nato je pomolil glavo čez plot in zavpil nad Janezom:

»No, danes je pa ura, danes! Táko bo seno, kot orehova jedrca!«

»Saj je bomo res lepo spravili,« odvrne Gozdar

»Bog varuj nesreče!«

Brence se je potem obrnil, počil z bičem, potegnil dim na globoko iz svoje pipe, ki bi mu bila kmalu ugasnila, ko je govoril z Gozdarjem, stresel nekoliko z glavo ter dejal sam pri sebi: »Kdo bi si bil mislil, da se vse tako lepo prekrene in tako srečno. Pa reci kdo, da se svet ne suče!«

K o n e c.

Z 11. snopičem »Ljudske knjižnice« pričnemo izdajati povest »Zadnja kmetška vojska leta 1573.« Upamo, da svojim čitateljem ž njo ustrežemo. Neki moder mož je rekel: »Poglejmo nazaj, da pridemo naprej.« Koristno in podučljivo je, pogledati nazaj, kako se je v preteklih stoletjih godilo kmetškemu stanu in kako si je skušal pomagati zlepa in zgrda, pa mu je vselej izpodletelo. Kdor bo pazno bral to povest, bo našel tudi prave vzroke, zakaj si kmetje kar niso mogli izboljšati svojega žalostnega stanja; manjkalo jim je krepke organizacije. Ko bi bili ti takrat organizirani v trdnih »Kmetških zvezah«, bi bili gotovo prišli do svojih starih pravic. In tako upamo, da bo zlasti kmetiški stan iz te povesti spoznal kako koristno je zanj, da na vse kriplje podpira »Kmetške zveze«, ki jih zdaj ustanavlja »S. L. S.« In tako bo branje te povesti rodilo sad, ki bo prinesel stoteren dobiček! — Zanimiva pa je ta povest še zlasti v naših časih. V tej povesti namreč vidimo, kakšno moč so pred tristo leti še imeli grajščaki, kako so neusmiljeno pritiskali na svoje podložne kmete-tlačane, zlasti Franc Tahí, grajščak na Susjedgradu onkraj Brežic, pa tudi premnogi drugi. In danes vidimo, da ginejo predpravitve grajščakov kakor kafrá in bodo morale kmalu izginiti.

Upamo da to ne bo nikogar motilo, če se povest ozira posebno na hrvaške kmete; mož, ki je povest napisal, je bil Hrvat (Avgust Šenoa, rojen 1838. v Zagrebu, umrl kot mestni uradnik v Zagrebu leta 1881, vsled bolezni, ki si jo je bil nako-pal po zagrebškem potresu, ko je moral pregledovati porušene hiše), pa tudi zgodovina nam pripoveduje, da so bili v tej zadnji kmetški vojski najbolj prizadeti hrvaški kmetje, kajti slovenski, zlasti kranjski, so bili postalí zaradi ponesrečenih uporov prejšnjih let (od l. 1503 — 1515) previdni in nezaup-

ljivi; vendar pa je bil vojaški poveljnik te kmetске vojske Elija Gregorič, Kranjec, doma blizu Toplic na Dolenjskem. (Zmagovalci so ga na javnem trgu v Zagrebu kronali z razbeljeno železno krono in je umrl grozne smrti kot premagani kmetски kralj.) Sicer pa se je kmetom po Slovenskem godilo enako slabo kakor po Hrvaškem.

Velespoštovana rodbina ranjkega slavnega pisatelja nam je (po posredovanju vč. g. Janka Bartleta v Zagrebu) prijazno dovolila, da smemo povest preložiti v slovenski jezik: Bodi vsem izrečena na tem mestu zahvala!

Ti pa, slovensko kmetsko ljudstvo, ki se boriš za svoje pravice, spoznaj iz te knjige, da so trpeli tako že tvoji dedje in da se le s trpljenjem ustvari boljša bodočnost.

»Le trpljenje naših dni
nam veselje posladi.«

(A. M. Slomšek.)

Uredništvo „Ljudske knjižnice“.

